

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ – ΘΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΙΚΗΣ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑΣ

Μ.Χ. Παπαγιαννοπούλου

Η. Μαρκούσης

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ – ΘΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΙΚΗΣ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑΣ

Μ.Χ. Παπαγιαννοπούλου

Κοινωνιολόγος, Μ.Α., Υπ. Διδ. Εγκληματολογίας

Η. Μαρκούσης

Κοινωνικός Λειτουργός

ΑΘΗΝΑ, 2007

Το Έργο εντάσσεται στο Υποπρόγραμμα 1 «Απασχολησιμότητα», Μέτρο 1.1 της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Ο Οδηγός που κρατάτε στα χέρια σας, αποτελεί τμήμα της Μελέτης με τίτλο: «Η Διάσταση του φύλου στην Εξατομικευμένη Συμβουλευτική Υποστήριξη» που εκπονήθηκε από το Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών στο πλαίσιο της Κ.Π. EQUAL «ΣΥΝΠΡΑΞΙΣ Συνεργασία για την Απασχόληση» και απευθύνεται σε συμβούλους και στελέχη Δομών και Υπηρεσιών συμβουλευτικής υποστήριξης ανέργων.

Στόχος είναι, να αποτελέσει το εγχειρίδιο αυτό, ένα αξιόπιστο και χρηστικό εργαλείο για τις/τους συμβούλους που υποδέχονται και παρέχουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη και εργασιακή προετοιμασία σε γυναίκες θύματα trafficking, προκειμένου να ενσωματώσουν με επιτυχία στη δουλειά τους μεθόδους και τεχνικές για την αποτελεσματική «ανάγνωση» και κατανόηση του φαινομένου της διεθνικής σωματεμπορίας και του πλαισίου στήριξης των γυναικών-θυμάτων ώστε να τις υποδέχονται με γνώση και ευαισθησία.

Σχεδιασμός, συντονισμός και παραγωγή:

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών

Επιστημονική ευθύνη – Συγγραφή

Μ.Χ. Παπαγιαννοπούλου

Κοινωνιολόγος, Μ.Α., Υπ. Διδ. Εγκληματολογίας

Η. Μαρκούσης

Κοινωνικός Λειτουργός

© Αναπτυξιακή Σύμπραξη: «ΣΥΝΠΡΑΞΙΣ – Συνεργασία για την απασχόληση»

Συντονισμός Έργου: ΕΚΠΟΣΠΟ ΝΟΣΤΟΣ

www.synpraxis.gr

Χρηματοδότηση

Η ανάπτυξη και παραγωγή του παρόντος Οδηγού, χρηματοδοτήθηκε κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και κατά 25% από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας και εντάσσεται ειδικότερα στο Υποπρόγραμμα 1 «Απασχολησιμότητα», Μέτρο 1.1

Λίγα λόγια για το Έργο ΣΥΝΠΡΑΞΙΣ – Συνεργασία για την απασχόληση

Η Αναπτυξιακή Σύμπραξη «+ΠΡΑΞΙΣ – Συνεργασία για την απασχόληση» αποτελείται από φορείς που αντιπροσωπεύουν και τις τρεις πλευρές του «Τριγώνου της Απασχόλησης», δηλαδή τους ανέργους, τις Υπηρεσίες Συμβουλευτικής Υποστήριξης ανέργων και Επιχειρήσεων και τις Επιχειρήσεις.

Η Αναπτυξιακή Σύμπραξη «+ΠΡΑΞΙΣ» υλοποιεί το Έργο «συνΠραξης – Συνεργασία για την Απασχόληση», το οποίο χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας. Κύριος σκοπός του Έργου είναι, αξιοποιώντας και εμπλουτίζοντας την υφιστάμενη γνώση και εμπειρία των φορέων που το υλοποιούν, να αναδείξει μεθόδους για την αντιμετώπιση των ραγδαίων οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων που διαμορφώνουν νέες συνθήκες στην αγορά εργασίας, οι οποίες θα εμπλέκουν όλους τους παράγοντες του λεγόμενου «Τριγώνου της Απασχόλησης», δηλαδή τις υπηρεσίες Απασχόλησης, τους εργοδοτικούς φορείς και τους ίδιους τους ανέργους.

Το εταιρικό σχήμα της «+ΠΡΑΞΙΣ», συστάθηκε στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL, προκειμένου να συμβάλει στην ολοκλήρωση του μηχανισμού υποστήριξης της απασχόλησης, τόσο από την πλευρά των ανέργων, όσο και από την πλευρά των εργοδοτών: για το μεν άνεργο άτομο η έμφαση δίνεται στην κινητοποίηση και στη βελτίωση των δεξιοτήτων του, για δε τους εργοδότες, στην εξατομικευμένη συμβουλευτική υποστήριξη τους στην κατεύθυνση της σύνδεσης απασχόλησης και ανάπτυξης.

Κυριότερες Δράσεις

- Σχεδιασμός μεθοδολογίας κινητοποίησης
- Σχεδιασμός Entrance point στις Δομές Συμβουλευτικής
- Η διάσταση του φύλου στην εξατομικευμένη συμβουλευτική υποστήριξη και σχεδιασμός μεθόδων βελτίωσης και ανάδειξης κρυμμένων ταλέντων
- Μελέτη για τα κίνητρα και τις στάσεις των εργοδοτών σε ζητήματα πολιτικών απασχόλησης και Συμβουλευτική – πληροφόρηση - ευαισθητοποίηση εργοδοτών
- Καμπάνιες Open Day, Diversity Management και καμπάνια πληροφόρησης σε θέματα που άπτονται της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης
- Μελέτη για την αναβάθμιση προσόντων των Συμβούλων Απασχόλησης και Εργαστήρια καινοτομίας, on-the-job-training και βιωματική εκπαίδευση, εξ αποστάσεως εποπτεία: εκπαιδευτικές δράσεις για την αναβάθμιση των προσόντων των Συμβούλων Απασχόλησης
- Υπηρεσίες ζεύξης προσφοράς και ζήτησης εργασίας
- Διαμόρφωση καινοτομικών μοντέλων τοποθέτησης - Πιλοτική ανάπτυξη προγράμματος Προετοιμασμένης Τοποθέτησης και εφαρμογή Εποπτευόμενης Εργασίας
- Καμπάνια προβολής των ευαισθητοποιημένων επιχειρήσεων
- Πιλοτικές εφαρμογές μέσω δράσεων συμβουλευτικής υποστήριξης ανέργων και τοποθέτησης σε θέσεις εργασίας

Ποιοι Φορείς συμμετέχουν στην Α.Σ.

- **Εταιρεία Κοινωνικής και Πολιτιστικής Στήριξης Παλινοστούτων Ομογενών “Νόστος”** (Συντονιστής εταίρος), Νοταρά 45 & Μετσόβου 30, τ.κ. 106 83 Αθήνα, τηλ.: 210 5231966
- **ΑΡΣΙΣ - Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων**, Δερισγύ 26 & 3ης Σεπτεμβρίου, τ.κ. 104 34 Αθήνα, τηλ.: 210 8259880
- **Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες**, Σολωμού 25, τ.κ. 106 81 Αθήνα, τηλ.: 210 3803774
- **Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων**, Σπετσών 92-94, τ.κ. 113 62 Αθήνα, τηλ.: 210 3890124
- **Εύξεινη Πόλη - Κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης**, Θεσσαλίας 60, τ.κ. 13671 Αχαρνές, τηλ.: 210 2481687
- **Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών**, Νίκης 24, τ.κ. 105 57, Αθήνα, τηλ.: 210 3244380
- **Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών, Βιοτεχνών, Εμπόρων Ελλάδας (ΚΕΚ ΓΣΕΒΕΕ)**, Αριστοτέλους 46, τ.κ. 104 33 Αθήνα, τηλ.: 210 8544666, τηλ. 210 6012297
- **Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού**, Εθνικής Αντιστάσεως 8, τ.κ. 174 56 Άλιμος, τηλ.: 210 9989000
- **Χριστιανική Ένωση Νεανίδων Ελλάδος**, Αμερικής 11, τ.κ. 106 72 Αθήνα, τηλ.: 210 3624291

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
I. ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ. ΠΙΘΑΝΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ, ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΑΓΚΩΝ	10
II. Η ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΑΚΙΝΟΥΜΕΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	20
1. Παράγοντες που διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής διαδικασίας	20
1.1. Κατανοώντας τις ιδιαίτερες συνθήκες των διακινούμενων γυναικών	20
1.2. Υιοθετώντας δεοντολογικούς κανόνες για την προσέγγιση των θυμάτων	22
1.3. Αναπτύσσοντας δεξιότητες επικοινωνίας κατά τη συμβουλευτική διαδικασία	28
2. Παροχή συμβουλευτικής στήριξης	31
2.1. Σκιαγραφώντας το προφίλ του/της συμβούλου	31
2.2. Διαμορφώνοντας το πλαίσιο για την προσέγγιση των διακινούμενων γυναικών	32
2.3. Συναντώντας για πρώτη φορά τη συμβουλευόμενη	34
2.4. Καλύπτοντας τις πρακτικές και συναισθηματικές ανάγκες των γυναικών	37
2.5. Παρέχοντας νομική στήριξη και βοήθεια	41
2.6. Θέτοντας μακροπρόθεσμους στόχους για την κοινωνικο-οικονομική ένταξη	43
III. ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ/ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	45
1. Πλαίσιο Δικτύωσης με φορείς και υπηρεσίες	45
2. Πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση ευρύτερου κοινού και διακινούμενων γυναικών	47
ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ	49
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	50
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΦΟΡΕΩΝ & ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	51
ΦΟΡΕΙΣ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, ΜΟΝΑΔΕΣ ΚΑΙ Μ.Κ.Ο.	53
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	54

Πριν την παράνομη διακίνηση... ¹

Όταν ήμουν 16 χρονών, οι γονείς μου και ο μοναδικός αδελφός μου σκοτώθηκαν σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα. Τη μητέρα μου την είδα να πεθαίνει στο νοσοκομείο. Όταν ήμουν 22 χρονών πυροβολήθηκα στον ώμο. Μετά, κάποιος έσπασε τα παράθυρά μου και έβαλε φωτιά στην πόρτα μου. Σκέφτομαι ότι αυτό συνέβη, επειδή είμαι Μολδαβή. Ήμουν τόσο ανήσυχη και απογοητευμένη, που παράτησα την εργασία μου στο πανεπιστήμιο.

Μια φίλη μου, μου πρότεινε να έρθω σε επαφή με το φίλο της, ο οποίος θα μπορούσε να με βοηθήσει να αποχωρήσω από την Ουκρανία.

– *Katerina*, από την Ουκρανία στο Ηνωμένο Βασίλειο

Για πολύ καιρό αναζητούσα μια θέση εργασίας, αλλά δεν μπορούσα να βρω τίποτα. Μια φορά, σε ένα μπαρ η φίλη μου, μου είπε ότι πολλοί από τους συμπολίτες μας πηγαίνουν στο εξωτερικό, εγκαθίστανται εκεί πολύ καλά και εργάζονται. Μερικές φορές τα κορίτσια παντρεύονται αλλοδαπούς και έπειτα μια παραμυθένια ζωή γίνεται πραγματικότητα. Είπε ότι μπορεί να με γνωρίσει με έναν άνδρα που θα μπορούσε να με βοηθήσει να αναχωρήσω.

Όταν συνάντησα τον κ. Π., μου είπε ότι θα μπορούσα να πάω στην Ιταλία και να δουλέψω ως σερβιτόρα σε εστιατόριο με 2000\$ το μήνα.

Η ομιλία του ήταν διακριτική και συμπαθητική. Όταν του είπα ότι δεν έχω χρήματα για τα έγγραφα ή το ταξίδι, μου είπε να μην ανησυχώ και ότι θα τα τακτοποιούσε όλα.

– *Olena*, από την Ουκρανία στη Γιουγκοσλαβία και το Κόσοβο

1. Τα αποσπάσματα έχουν ανιληθεί από το: Zimmerman C., *The Health Risks and Consequences of Trafficking in Women and Adolescents. Findings from a European Study*, London School of Hygiene & Tropical Medicine, London 2003.

Είμαι 13 ετών. Προτού αποχωρήσω από τη Ρουμανία, ζούσα σε ένα ορφανοτροφείο από επτά χρονών. Η μητέρα μου ήταν στον τρίτο της γάμο. Δεν ήθελε να ζω με αυτήν και το σύζυγό της. Αυτό που ήθελα πιο πολύ ήταν να ζήσω με τη μητέρα μου. Αυτός είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους άφησα το ορφανοτροφείο. Κατόπιν, πήγα με το φίλο μου ένα τουριστικό ταξίδι στη Γιουγκοσλαβία.

– Laura, από τη Ρουμανία στην Αλβανία

Έχω μια μικρή κόρη, την Katya, η οποία κάηκε με βραστό νερό. Ήταν στο νοσοκομείο για πολύ καιρό. Τα εγκαύματα καταλάμβαναν το 60% του σώματός της. Έπρεπε να κερδίσω πολλά χρήματα για την περίθαλψη της κόρης μου.

Δεν ήθελα να φύγω, ήθελα να μείνω με το άρρωστο παιδί μου, αλλά δεν είχα καμία άλλη διεξοδο. Πρότεινα στο σύζυγό μου να πάει στο εξωτερικό για να εργαστεί ως οικοδόμος, αλλά αρνήθηκε.

– Tetyana, από την Ουκρανία στην Ιταλία

Ήμουν 15 χρονών όταν έφυγα από τη Ρουμανία. Όταν ήμουν 12, η μητέρα μου πέθανε. Ο πατέρας μου έγινε αλκοολικός και θα χτυπούσε εμένα και τον αδελφό μου. Ένας ξάδελφος είπε ότι θα με «έβγαζε» από αυτή την κατάσταση και ότι θα είχα μια «κανονική» ζωή. Με πούλησε όπως μια σκλάβο.

– Caroline, από τη Ρουμανία στο Ηνωμένο Βασίλειο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι γυναίκες μετακινούνται· μετακινούνται, μάλιστα, με ή χωρίς τη συγκατάθεσή τους, για πολλούς και ποικίλους λόγους: η παράνομη διακίνηση και εμπορία των γυναικών και κοριτσιών χρειάζεται να κατανοηθεί στο πλαίσιο της γυναικείας μετανάστευσης και των έμφυλων διακρίσεων και ανισοτήτων. Πολλές γυναίκες εγκαταλείπουν τη χώρα τους και το οικείο περιβάλλον τους, όχι γιατί ονειρεύονται να εργαστούν ως οικιακές βοηθοί ή επειδή επιθυμούν να ασχοληθούν με τη φροντίδα παιδιών, αλλά γιατί χρειάζονται απασχόληση και η έμμισθη οικιακή εργασία φαίνεται να συγκροτεί ένα πεδίο εργασιακής διαθεσιμότητας. Παρόμοια, οι γυναίκες εντάσσονται στη βιομηχανία του σεξ και την πορνική αγορά, όχι γιατί είναι πόρνες ή γενετικά προγραμματισμένες για παροχή σεξουαλικών υπηρεσιών, αλλά γιατί η ζήτηση των υπηρεσιών αυτών είναι υψηλή και αυξανόμενη, με αποτέλεσμα την καταναγκαστική ένταξή τους στη «βιομηχανία» αυτή.

Ο Λόγος που έχει αναπτυχθεί για την ερμηνεία και διαχείριση του φαινομένου, χαρακτηρίζεται από συγκρουόμενες και αντιπθέμενες εστιάσεις: το αντιμετωπίζει συχνά ως πρόβλημα της αύξησης του οργανωμένου εγκλήματος, ως ζήτημα καταπάτησης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ως πρόβλημα της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης και υγείας, ως ηθικό ζήτημα και ως επακόλουθο της σύγχρονης μετανάστευσης. Αποτέλεσμα αυτής της παραγωγής διαφορετικών λόγων είναι και η ανάπτυξη διαφορετικών ορισμών, αλλά και πρακτικών αντιμετώπισης, που δίνουν έμφαση σε διαφορετικές εκφάνσεις και παραμέτρους της διεθνικής σωματεμπορίας, ανάλογα με το αν εστιάζουν στο θύμα, στον πελάτη, στην καταστολή, στην πρόληψη κ.ο.κ. Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί ένα φαινόμενο που συγκροτεί κοινωνικές σχέσεις, οι οποίες μεταβάλλονται διαρκώς, υπόκεινται σε επαναπροσδιορισμούς και επαναπροσεγγίσεις. Παρόλα αυτά, η πρακτική της συνιστά καταπάτηση των δικαιωμάτων των διακινούμενων ατόμων, τα οποία υφίστανται βία σε όλες τις μορφές της: εξαναγκαστική εργασία, δουλεία, απάτη, απειλές και εκφοβισμούς, κοινωνικο-οικονομικό περιορισμό και έλεγχο και, γενικά, κάθε είδους ταπεινωτική μεταχείριση.

Για το λόγο αυτό, το παρόν κείμενο αποτελεί περισσότερο μια εισαγωγή στα κυριότερα ζητήματα του φαινομένου και του πλαισίου στήριξης των γυναικών-θυμάτων, παρά συνιστά μια εξαντλητική και ολοκληρωμένη ανάλυση και προσέγγιση. Ο στόχος του είναι να θέσει χρήσιμους προβληματισμούς και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη συζητήσεων, αλλά και δράσεων για την αποτελεσματική προστασία και υποστήριξη των διακινούμενων ατόμων. Εν τούτοις, θα μπορούσε να αποτελέσει: α) ένα χρήσιμο εργαλείο στους/τις επαγγελματίες που παρέχουν σχετικές υπηρεσίες, β) τη βάση για εκπαιδευτικό υλικό και γ) ένα σημείο αναφοράς για την περαιτέρω διερεύνηση και εξέταση των θεμάτων που σχετίζονται με τη διεθνική σωματεμπορία και την υποστήριξη των διακινούμενων ατόμων.

Ο Οδηγός είναι οργανωμένος σε τρία κεφάλαια, εκ των οποίων στο πρώτο, παρου-

σιάζονται οι μορφές κακομεταχείρισης των γυναικών, αλλά και οι απορρέουσες ανάγκες τους, ανάλογα με το στάδιο της διεθνικής σωματεμπορίας στο οποίο βρίσκονται. Στο δεύτερο κεφάλαιο, επιχειρείται η περιγραφή της παροχής συμβουλευτικής στήριξης στα θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας. Αναφέρονται τα κυριότερα θέματα που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και κατά επέκταση στην ασφαλή προστασία και αρωγή των γυναικών-θυμάτων. Στο κεφάλαιο αυτό, αναδεικνύεται περισσότερο η ανάγκη για την εφαρμογή ενός πλαισίου στήριξης των βασικών αναγκών των διακινούμενων ατόμων, παρά υιοθετείται μια συγκεκριμένη και λεπτομερής εστίαση, που μπορεί να δράσει ως η μοναδική λύση και προσέγγιση.

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι στην Ελλάδα, η ανάπτυξη υπηρεσιών συμβουλευτικής και στήριξης, στα θύματα διεθνικής σωματεμπορίας, είναι ακόμη σε εμβρυακό στάδιο. Η δημιουργία ενός Οδηγού Συμβουλευτικής αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια προσέγγισης των θεμάτων αυτών και υπό αυτή την έννοια συνιστά μια πρωτότυπη ενέργεια, η οποία όμως υπόκειται σε περιορισμούς, καθώς για να εφαρμοστεί και βελιωθεί, χρειάζεται ανατροφοδότηση από το ίδιο το πεδίο της συμβουλευτικής διαδικασίας, το οποίο ευελπιστούμε ότι σύντομα θα αναπτυχθεί.

Στο τρίτο κεφάλαιο, τονίζεται η αναγκαιότητα ανάπτυξης ενός πλαισίου δικτύωσης μεταξύ φορέων και υπηρεσιών που ασχολούνται με το θέμα αυτό και παρουσιάζονται οι κατευθυντήριες γραμμές για ένα αποτελεσματικό πλέγμα υπηρεσιών δικτύωσης, πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης. Τέλος, στον Οδηγό περιλαμβάνεται ενδεικτικός κατάλογος σχετικών φορέων και υπηρεσιών.

Χρειάζονται μόνο λίγες μέρες για να κάμψεις μια γυναίκα, αλλά χρειάζονται πολλά χρόνια για να τη βοηθήσεις να ξαναφτιάξει τη ζωή της.

Αυτό που μάθαμε είναι ότι η ζωή μετά τη διεθνική σωματεμπορία δεν είναι λιγότερο επικίνδυνη από τη ζωή κατά τη διάρκεια της διεθνικής σωματεμπορίας.

– Animus Association Foundation/La Strada, Βουλγαρία

I. ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ. ΠΙΘΑΝΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ, ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Το περιεχόμενο, η συχνότητα και η έκταση της βίας που υφίστανται οι διακινούμενες γυναίκες, καταδεικνύουν τη συστηματικότητα και την πολυπλοκότητα της κακοποίησης, καθώς και των βασανισμών που δέχονται, η οποία εναλλάσσει μορφές, εκδηλώνεται σε πολλά επίπεδα και θεμελιώνει το φόβο.

Η σωματική βία, η σεξουαλική κακοποίηση, η λεκτική επιθετικότητα, η συναισθηματική και ψυχολογική κακομεταχείριση, ο οικονομικός έλεγχος και αποστέρηση, η κοινωνική κακομεταχείριση και απομόνωση, οι απάνθρωπες συνθήκες εργασίας, αποτελούν ένα μόνο μέρος του συνόλου της βίας που ασκείται στις γυναίκες αυτές ποικιλοτρόπως και μέσω μιας πληθώρας βίαιων και εκμεταλλευτικών συμπεριφορών, καταπατώντας τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματά τους και αποτελώντας, έτσι, το πιο αποτελεσματικό μέσο κοινωνικού ελέγχου τους. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης άσκησης βίας στα άτομα που την υφίστανται, επιβεβαιώνουν ότι «καμία γλώσσα δεν διαθέτει μεγαλύτερη πειθώ από τη γλώσσα της βίας».²

Συνεκδοχικά, το πρώτο βήμα για την υποστήριξη των διακινούμενων γυναικών αποτελεί η κατανόηση της θέσης τους, των αναγκών τους, των διλημάτων τους, των κινήτρων τους, καθώς και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στη διαδικασία της συνεχούς εκμετάλλευσής τους. Η αναζήτηση των τρόπων για την υποστήριξή τους ξεκινά από την πραγματικότητα των μεταναστριών και της αναγνώρισης του δικαιώματος των διακινούμενων γυναικών στην επιβίωση και την αυτοδιάθεση. Αυτό πρακτικά προϋποθέτει ότι οι ανάγκες και οι προσδοκίες των γυναικών αυτών συνιστούν την αφετηρία της οποιασδήποτε δράσης.

Η κατανόηση της πραγματικότητας των διακινούμενων γυναικών εξαρτάται τουλάχιστον από **πέντε παράγοντες** που χρειάζεται να ληφθούν υπόψη: α) η θέση τους ως γυναίκες που μεταναστεύουν από μια χώρα σε μια άλλη, καθορίζεται από τους μεταναστευτικούς νόμους, β) η θέση τους ως γυναίκες που μεταναστεύουν με σκοπό την εργασία, καθορίζεται από πολιτικές και νομοθετικά πλαίσια, που αφορούν στο καθεστώς εργασίας των μεταναστών, γ) η θέση τους ως γυναίκες που εργάζονται ή εργάζονταν στη βιομηχανία του σεξ, εξαρτάται από τους νόμους περί πορνείας και εμπορίας, δ) η θέση τους ως θύματα του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος της σωματεμπορίας, προσδιορίζεται από αντεγκληματικές πολιτικές και πρακτικές, και ε) η θέση τους ως γυναίκες τόσο στη χώρα καταγωγής τους όσο και στη χώρα προορισμού, συνδέεται με τους προηγούμενους τέσσερις παράγοντες.³

2. Sofsky W., *Πραγματεία περί της βίας*, μτφρ. Κ. Καβουλάκος, εκδ. Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 1998, σ. 23.

Επιπρόσθετα, για την καλύτερη κατανόηση του αντίκτυπου της διεθνικής σωματεμπορίας στα θύματά της και κατ' επέκταση για τον προσδιορισμό των αναγκών τους, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η γνώση των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα σε κάθε στάδιο της διεθνικής σωματεμπορίας, δηλαδή:

1. πριν την αναχώρηση,
2. κατά τη διάρκεια του ταξιδιού (μεταφορά/διαμετακόμιση),
3. στον προορισμό,
4. στο πλαίσιο της κράτησης, του εθελοντικού επαναπατρισμού και της απέλασης,
5. στην ψυχο-κοινωνική (επαν)ένταξη στη χώρα προορισμού ή τη χώρα καταγωγής.

Σε καθένα από τα παραπάνω στάδια, η **θέση τρωτότητας** (position of vulnerability), στην οποία περιέχονται οι γυναίκες, επηρεάζεται από τις κοινωνικές αναπαραστάσεις και πρακτικές, τα νομικά ή/και οικονομικά σχήματα που χαρακτηρίζουν το κάθε στάδιο, καθώς και το είδος και το εύρος της παραβίασης των δικαιωμάτων τους. Η θέση αυτή επιδρά στην ψυχο-κοινωνική κατάστασή τους, στον τρόπο λήψης αποφάσεων και το είδος αυτών, στον τρόπο διαπραγμάτευσης με την εμπορευματοποίηση και τη μετατροπή τους σε αντικείμενα εκμετάλλευσης, στη διαχείριση της διαδικασίας του στιγματισμού τους και στην κοινωνική και νομική τους περιθωριοποίηση.

Κάθε στάδιο εμπεριέχει αντιφάσεις και αντιθέσεις, τις οποίες οι διακινούμενες γυναίκες διαπραγματεύονται η καθεμιά με διαφορετικό τρόπο, μεταβάλλοντας έτσι την προσωπική τους ιστορία και συνθέτοντας μια ταυτότητα, που έχει κλονιστεί στα βασικά σημεία της. Η σχέση αλληλεπίδρασης των σταδίων αυτών, καθώς και των συνεπειών της διεθνικής σωματεμπορίας απεικονίζονται ως εξής:

3. Weijers M., Women, Labor and Migration: The Position of Trafficked Women and Strategies for Support, στο: Kempadoo K. & Doezema J. (eds.), *Global Sex Workers. Rights, Resistance and Redefinition*, Routledge, New York and London 1998, σσ. 69-78, βλ. σ. 70.

Στάδιο Προορισμού

- Κίνδυνοι σχετιζόμενοι με τη σωματική και ψυχική υγεία
- Μεταβολή στη νοητική κατάσταση
- Χρήση και κατάχρηση ουσιών
- Νομική αβεβαιότητα
- Οικονομική ανασφάλεια και εξάρτηση
- Κοινωνικός έλεγχος και απομόνωση
- Κίνδυνοι σχετιζόμενοι με την επαγγελματική κατάσταση
- Έλλειψη προσβασιμότητας σε πληροφορίες και υπηρεσίες

Στάδιο ποινικής διαδικασίας (κράτηση και απέλαση)

- Έλλειψη διαδικασιών, για την αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης (επαναθυματοποίηση)
- Ανησυχία και τραύμα, ως αποτέλεσμα της επαφής της διακινούμενης γυναίκας με τις αρχές (π.χ. αστυνομία, εισαγγελία κ.ά.)
- Αντίποινα από σωματεμπόρους/μεσάζοντες
- Απουσία υγειονομικής μέριμνας
- Ανασφάλεια, απάνθρωπη απέλαση, διαδικασία επιστροφής
- Επαναδιακίνηση, τιμωρίες και στιγματισμός συνδεδεμένος με τον επαναπατρισμό

12

Στάδιο μεταφοράς (ταξίδι και διαμετακόμιση)

- Υψηλοί κίνδυνοι, σκληροί όροι ταξιδιού
- Σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική/λεκτική κακοποίηση και απειλές
- «Αρχικό» τραύμα
- Κατάσταση χρέους και δουλειάς (αγορά και πώληση της γυναίκας)
- Κατάσχεση εγγράφων
- Απουσία πληροφοριών και φροντίδας

Στάδιο ενσωμάτωσης και (επαν)ένταξης

- Κίνδυνοι ασφάλειας και προστασίας
- Κίνδυνοι σχετιζόμενοι με την κατάσταση της μετανάστευσης ή του επαναπατρισμού
- Κοινωνικά, οικονομικά, πολιτισμικά και πρακτικά εμπόδια στη φροντίδα και την αρωγή
- Κοινωνικός αποκλεισμός
- Άμεσες και μακροχρόνιες συνέπειες στη σωματική, ψυχολογική και νοητική κατάσταση της γυναίκας

Στάδιο πριν την αναχώρηση (pre-departure)

- Προσωπική ιστορία, θέματα διαπροσωπικής και ενδο-οικογενειακής βίας
- Κοινωνικο-οικονομική κατάσταση της χώρας καταγωγής, πολιτικά γεγονότα, πολιτισμικό πλαίσιο κ.ά.
- Θέματα έμφυλων διακρίσεων και ανισοτήτων
- Πλαίσιο εμπειρίας επαφής με ΜΚΟ, υποστηρικτικές υπηρεσίες παροχής προστασίας και αρωγής
- Ζητήματα υγειονομικής αγωγής

Σωματική Κακοποίηση

- Δολοφονία
- Σωματικές επιθέσεις (π.χ. χτυπήματα με ή χωρίς αντικείμενα, κλωτσιές, μαχαιρώματα, μαστιγώματα, ακόμα και πυροβολισμοί)
- Βασανιστήρια
- Φυσική στέρηση (ύπνος, τροφή, φως, είδη πρώτης ανάγκης)
- Φυσικός περιορισμός (π.χ. με σχοινιά, αλυσίδες) και εγκλεισμός
- Στέρηση φροντίδας (ιατροφαρμακευτική φροντίδα κ.λπ.)

Σωματική Υγεία

- Θάνατος
- Οξείες και χρόνιοι σωματικοί τραυματισμοί (π.χ. κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις, μώλωπες, πληγές, σημάδια)
- Οξείες και χρόνιες φυσικές αναπηρίες (π.χ. νευρολογικές, μυοσκελετικές, αισθητηριακές, οδοντικά προβλήματα, κ.ά.)
- Κούραση, κόπωση, εξάντληση
- Φτωχή διατροφή, υποσιτισμός, ασιτία
- Επιδείνωση των προϋπαρχόντων προβλημάτων υγείας που οδηγούν στην ανικανότητα ή/και στο θάνατο

Σεξουαλική Κακοποίηση

- Βιασμός, ομαδικός βιασμός, κ.ά.
- Καταναγκαστική πορνεία (αδυναμία επιλογής πελατών και αριθμού τους)
- Εξαναγκασμός σε σεξ χωρίς προφυλάξεις
- Σεξουαλική ταπείνωση, εξαναγκαστική γύμνωση, κ.λπ.

Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία

- HIV/AIDS
- Σεξουαλικά μεταδιδόμενες ασθένειες (ΣΜΑ) και σχετικές περιπλοκές, συμπεριλαμβανομένης της πυελικής φλεγμονής, της μόλυνσης της ουρικής οδού, της κυστίτιδας, του καρκίνου του τραχήλου της μήτρας και της στειρότητας
- Αμννόρροια και δυσμνόρροια
- Οξύς ή χρόνιος πόνος κατά τη διάρκεια του σεξ, διάρρηξη και άλλες κακώσεις του κόλπου
- Αρνητικές εκβάσεις της ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης (π.χ. επιφανής άμβλωση, τραχηλικές κακώσεις, σππτικό σοκ, κ.λπ.)
- Σύνδρομο σπαστικής κολίτιδας και άλλα σύνδρομα που σχετίζονται με το στρες
- Εξαναγκαστική (κακή) χρήση αντισυλληπτικών χαπιών ή άλλων αντισυλληπτικών μεθόδων

4. Επεξεργασία πληροφοριών και τροποποίηση από: Zimmerman C., *ό.π.*, σσ. 24-27.

Ψυχολογική Κακοποίηση

- Εκφοβισμός και απειλές τόσο για τις ίδιες τις γυναίκες όσο και για τα/στα αγαπημένα τους άτομα
- Ψέματα, εξαπάτηση και εκβιασμός, με σκοπό να αποθαρρύνουν τις γυναίκες από την αναζήτηση βοήθειας από τις αρχές ή τις αρμόδιες υπηρεσίες
- Συναισθηματική χειραγώγηση και εκμετάλλευση
- Απρόβλεπτα και ανεξέλεγκτα γεγονότα
- Απομόνωση και καταναγκαστική εξάρτηση (βλ. αναλυτικά: Κοινωνικοί Περιορισμοί και Έλεγχος)

Ψυχική Υγεία

- Αυτοκτονικές και αυτοκαταστροφικές σκέψεις, αυτοκτονία
- Ανησυχία, διαταραχές ύπνου, συχνοί εφιάλτες, χρόνια κούραση, κ.ά.
- Απώλεια μνήμης, κενά μνήμης, διάσπαση προσοχής
- Σωματικές παθήσεις (π.χ. χρόνιος πονοκέφαλος, κεφαλαλγίες, στομαχόπονοι) και καταστολή του ανοσοποιητικού συστήματος
- Κατάθλιψη, απόσυρση, δυσκολία συγκέντρωσης
- Επιθετικότητα, βίαια ξεσπάσματα, κ.ά.
- Κατάχρηση ουσιών, εθισμός
- Απώλεια εμπιστοσύνης και αυτοεκτίμησης, ενοχή, ντροπή, δυσκολία ανάπτυξης και διατήρησης διαπροσωπικών σχέσεων

Εξαναγκαστική Χρήση Ουσιών και Αλκοόλ

Μη συναινετική χορήγηση και καταναγκαστική χρήση οπινοπνεύματος ή/και ουσιών, προκειμένου:

- Να απαγάγουν, βιάσουν, ή να εκπορνεύσουν τις γυναίκες
- Να ελέγξουν τις δραστηριότητές τους, να τις εξαναγκάσουν σε «συμμόρφωση», να τους επιβάλλουν πολλές ώρες εργασίας ή να τις εξαναγκάσουν να συμμετέχουν σε ταπεινωτικές ή επικίνδυνες δραστηριότητες
- Να αυξήσουν την ανοχή στη χρήση
- Να αποτρέψουν την αναχώρηση ή τη δραπέτευση τους

Χρήση και Κατάχρηση Ουσιών

- Υπερβολική δόση, αυτοκαταστροφή, θάνατος, αυτοκτονία
- Συμμετοχή σε ανεπιθύμητες και υψηλού κινδύνου σεξουαλικές πράξεις χωρίς προφύλαξη, κ.ά.
- Εθισμός
- Εγκεφαλικές βλάβες ή παθήσεις του ήπατος, καθώς και προ-καρκινικών παθήσεων
- Μολύνσεις από βελόνες κοινής χρήσης, συμπεριλαμβανομένου του HIV/AIDS και της ηπατίτιδας C
- Εξάρτηση από ουσίες και αλκοόλ (αρκετές φορές, για να διαχειριστούν την κακοποίηση, την πίεση, την ανησυχία και το φόβο, τον πόνο και την αποστροφή, την αϋπνία και την κούραση)

Κοινωνικοί Περιορισμοί και Έλεγχος

- Περιορισμοί στη μετακίνηση, στη διαχείριση του χρόνου και στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων.
- Επιτήρηση και έλεγχος, με σκοπό τον περιορισμό επαφών με άλλα άτομα και για την αποφυγή δημιουργίας σχέσεων αλληλοβοήθειας
- Απουσία κοινωνικής υποστήριξης, άρνηση ή απουσία επαφής με το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, την εθνική ή/και την τοπική κοινότητα
- Συναισθηματικός έλεγχος και χειραγώγηση από τους εκμεταλλευτές
- Μεροληψία ή απονομή προνομίων με στόχο την πρόκληση καχυποψίας μεταξύ των γυναικών και την αποθάρρυνση δημιουργίας φιλικών σχέσεων
- Άρνηση ή έλεγχος της πρόσβασης σε υγειονομικές ή άλλες υπηρεσίες
- Αποστέρηση ή έλεγχος της ιδιωτικής ζωής

Κοινωνική Κατάσταση

- Συναισθήματα απομόνωσης, μοναξιάς και αποκλεισμού
- Ανικανότητα εγκαθίδρυσης και διατήρησης σχέσεων βοήθειας και υποστήριξης, έλλειψη εμπιστοσύνης στους άλλους, κοινωνική απόσυρση, προσωπική ανασφάλεια
- Ελλιπής κοινωνική ανάπτυξη από την απουσία ομαλής κοινωνικοποίησης και ανάπτυξης δραστηριοτήτων
- Ευπάθεια σε μολύνσεις, καθώς και συνεχής επιδείνωση της υγείας των γυναικών, από την έλλειψη πληροφόρησης/πρόσβασης σε υποστηρικτικές υπηρεσίες, και την έλλειψη θεραπευτικής αγωγής
- Δυσκολία στην (επαν)ένταξη, στην ανάπτυξη σχέσεων, επικράτηση συναισθημάτων αλλοτρίωσης, ανικανότητας, επιθετικότητας
- Επαναδιακίνηση και «στρατολόγηση» σε εργασίες και σχέσεις «υψηλού κινδύνου»

Οικονομική Εκμετάλλευση και Οφειλή Χρεών

- Δουλεία ως αποτέλεσμα του αυξημένου χρέους
- Τοκογλυφικές δαπάνες για ταξιδιωτικά έγγραφα, κατοικία, τρόφιμα, ιματισμό, παροχή υπηρεσιών υγείας και για την κάλυψη βασικών αναγκών
- Τοκογλυφικές και παραπλανητικές οικονομικές πρακτικές, έλεγχος και κατάσχεση των χρημάτων
- Μεταπώληση των γυναικών και ανανέωση των χρεών
- Καταναγκαστική αποδοχή πολλών ωρών εργασίας, μεγάλου αριθμού πελατών και έκθεση σε

Οικονομική Κατάσταση

- Ανικανότητα των γυναικών να ανταπεξέλθουν οικονομικά σε:
 - Στοιχειώδεις κανόνες υγιεινής, διατροφής, ασφαλούς κατοικίας
 - Αντισυλληπτικά μέτρα
 - Φαρμακευτικά προϊόντα
 - Γενική υγειονομική περίθαλψη, έλεγχο αναπαραγωγικής υγείας, προγεννητικό έλεγχο, ασφαλή διακοπή της εγκυμοσύνης
- Αυξημένη ευπάθεια σε μολύνσεις και τραυματισμούς
- Ενδεχόμενη επικίνδυνη αυτοϊαση ή διακοπή

κινδύνους με σκοπό την ικανοποίηση των οικονομικών απαιτήσεων των προαγωγών

- Τιμωρία (π.χ. σωματική κακοποίηση, οικονομικές κυρώσεις) για να μην κερδίζουν οι γυναίκες αρκετά χρήματα ή για την παρακράτηση των αποδοχών τους

της φαρμακευτικής αγωγής

- Σωματική ή/και οικονομική τιμωρία σε περίπτωση προσπάθειας δραπέτευσης, π.χ. απαγωγή άλλων κοριτσιών ή γυναικών της οικογένειας για να ξεπληρώσουν τα χρέη
- Απόρριψη από την οικογένεια για τη μη αποστολή χρημάτων

Νομική Ανασφάλεια

- Περιοριστικοί νόμοι που εμποδίζουν τη νόμιμη μετανάστευση και την ανεξάρτητη απασχόληση
- Κατάσχεση από τους σωματέμπορους ή τους προαγωγούς των ταξιδιωτικών εγγράφων, διαβατηρίων, εισιτηρίων και άλλων σημαντικών εγγράφων
- Απειλές από τους σωματέμπορους ή τους προαγωγούς ότι θα τις παραδώσουν στις αρχές, προκειμένου να τις εξαναγκάσουν να εκτελέσουν επικίνδυνες ή υψηλού κινδύνου δραστηριότητες
- Απόκρυψη του νομικού καθεστώτος από τις ίδιες τις γυναίκες στους επαγγελματίες που απαιτούν νόμιμα έγγραφα

Νομική Κατάσταση

- Αποδοχή των επικίνδυνων όρων ταξιδιού και των εργασιακών σχέσεων, εξάρτηση από τους σωματέμπορους ή τους προαγωγούς κατά τη διάρκεια του ταξιδιού
- Σύλληψη, κράτηση, μεγάλες περίοδοι παραμονής σε κρατητήρια ή/και φυλακές, ανθυγιεινοί και επισφαλείς όροι κράτησης
- Ανψυχία ή ψυχολογικά τραύματα, ως συνέπεια της κατ' αντιπαράσταση εξέτασης με τους δρόστες, ή της συμμετοχής τους σε ποινική έρευνα ή δίκη
- Κίνδυνος επαναδιακίνησης και τιμωρίας
- Ανικανότητα ή δυσκολία να λάβουν θεραπευτική αγωγή από τα δημόσια νοσοκομεία και άλλες ιατρικές υπηρεσίες, εξαιτίας της έλλειψης νόμιμων εγγράφων

Υψηλοί Κίνδυνοι, Βάναυσες Συνθήκες Εργασίας και Διαβίωσης

- Καταχρηστικές ώρες εργασίας και προσβλητικές πρακτικές
- Επικίνδυνη εργασία και συνθήκες διαβίωσης (συμπεριλαμβανομένου του επισφαλούς και

Ζητήματα Υγείας

- Ευπάθεια σε μολύνσεις και μεταδοτικές ασθένειες
- Σωματική εξάντληση και φτωχή διατροφή
- Τραυματισμοί και ανψυχία, ως συνέπεια της εκμετάλλευσης και της κακομεταχείρισης από

- ανθυγιεινού χώρου διαμονής)
- Οικονομικές και ποινικές κυρώσεις και τιμωρία σχετικά με την εργασία τους
- Καταχρηστικές σχέσεις «εργοδότη-εργαζόμενης», έλλειψη προσωπικής ασφάλειας
- Καταχρηστικές διαπροσωπικές, κοινωνικές και συναδελφικές σχέσεις
- Μη συναινετική εκμετάλλευση της αγοραπωλησίας και της εκμετάλλευσης των γυναικών

τους σωματεμπόρους/προαγωγούς και των επικίνδυνων όρων εργασίας

Κίνδυνοι που συνδέονται με την Περιθωριοποίηση

- Πολιτισμικός και κοινωνικός αποκλεισμός, συμπεριλαμβανομένων των εξής: της περιορισμένης προσαρμογής στους κοινωνικούς και πολιτισμικούς κανόνες, τους γλωσσικούς περιορισμούς, κ.λπ.
- Περιορισμένη πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες και πόρους, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης
- Περιορισμένη ποιότητα περίθαλψης λόγω των διακρίσεων, της γλώσσας και των πολιτισμικών διαφορών
- Διακρίσεις και στιγματισμός με βάση το φύλο, την εθνικότητα, την κοινωνική θέση, το είδος εργασίας
- Μειωμένο εισόδημα, αδυναμία διαπραγμάτευσης και οικονομικές δυσκολίες, ως αποτέλεσμα της μεταναστευτικής κατάστασης και των γλωσσικών περιορισμών
- Συχνές μετακινήσεις και υψηλή γεωγραφική κινητικότητα
- Περιορισμένη πρόσβαση στις πιθανές πηγές βοήθειας (π.χ. νομικά οφέλη, δημόσιους λειτουργούς, πρεσβείες, κ.λπ.)
- Φόβος για τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές

Λήψη και Παροχή Υπηρεσιών Στήριξης και Φροντίδας

- Επιδείνωση της σωματικής και ψυχικής υγείας και των προϋπαρχόντων προβλημάτων των γυναικών
- Ανεπαρκής πρόληψη, περίθαλψη και φροντίδα
- Απομάκρυνση από τις διαθέσιμες υγειονομικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες
- Έλλειψη συνέχειας στην παροχή υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής υποστήριξης
- Ανικανότητα να ανταπεξέλθουν οικονομικά, προκειμένου να προστατεύσουν τη σωματική και ψυχική ακεραιότητά τους
- Αυξανόμενη σωματική και ψυχολογική εξάρτηση, καθώς και απροθυμία να φύγουν ή να καταγγείλουν τους βασανιστές και εκμεταλλευτές τους
- Αρνητικές συνέπειες στη νοητική υγεία τους
- Υιοθέτηση μεθόδων (όπως η χρήση εθιστικών ουσιών), για να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο και τις πιεστικές καταστάσεις που επιδρούν στην ψυχική και νοητική τους υγεία

Κεντρικό στόχο, επομένως, αποτελεί η υποστήριξη και προστασία των διακινούμενων γυναικών μέσω της συμβουλευτικής διαδικασίας, όχι υπό το πρίσμα της παροχής συμβουλών –που παραπέμπει σε μια κάθετη ιεραρχική σχέση, καθώς η συμβουλευόμενη δεν αποτελεί παθητικό δέκτη υπηρεσιών, αλλά σε ένα πλαίσιο ενδυνάμωσης και ενθάρρυνσης των γυναικών, ώστε να ξεφύγουν από τις παρελθοντικές τραυματικές εμπειρίες τους και να δομήσουν έναν ενεργό ρόλο στη ζωή τους, αλλάζοντας τρόπο ζωής, διαμορφώνοντας οι ίδιες τους στόχους και υιοθετώντας αξίες ενάντια στην εκμετάλλευση και τη βία.⁵

Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες για τις γυναίκες αυτές είναι παρόμοιες, αλλά όχι ίδιες, με αυτές που παρέχονται σε γυναίκες που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες και περιλαμβάνουν:

- α.** τις αλλοδαπές (μετανάστριες και πρόσφυγες),
- β.** τις γυναίκες, που έχουν διακινηθεί με σκοπό την παροχή εργασίας υπό εκμεταλλευτικούς όρους (π.χ. οικιακές βοηθοί, κ.ά.),
- γ.** τις γυναίκες που υφίστανται σεξουαλική κακοποίηση ή/και ενδο-οικογενειακή βία,
- δ.** τις γυναίκες-θύματα βασανιστηρίων.⁶

Κατά συνέπεια, η **παροχή υπηρεσιών** μπορεί να ταξινομηθεί σε **τρία επίπεδα/στάδια**, ανάλογα με τις ανάγκες και τα αιτήματα των γυναικών:

1. Στάδιο άμεσης διαχείρισης της κρίσης και κάλυψης πρακτικών αναγκών, στο οποίο εντάσσονται οι ακόλουθες ενέργειες και δράσεις:

- Κάλυψη πρακτικών αναγκών (π.χ. ρουχισμός, τροφή, κ.ά.)
- Παροχή προστασίας και ασφάλειας
- Παροχή στέγασης και εγκατάσταση σε ξενώνα
- Συνοδεία για παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης
- Βοήθεια κατά τη διάρκεια των νομικών διαδικασιών (π.χ. ρύθμιση νόμιμων εγγράφων)
- Διερμηνεία
- Άδεια προσωρινής παραμονής
- Οικονομική βοήθεια ή/και αποζημίωση
- Πολυ-επίπεδο συντονισμό των υπηρεσιών

5. Βλ. Κανδυλάκη Α., *Η συμβουλευτική στην κοινωνική εργασία. Δεξιότητες επικοινωνίας και τεχνικές παρέμβασης*, Σύγχρονες Ακαδημαϊκές και Επιστημονικές Εκδόσεις, Αθήνα 2001, σ. 31επ., Χαρίτου-Φατούρου Μ., Τατά-Αρσέλ Λ., Καββαδία Α., Χλιόβα Α., *Οδηγός Συμβουλευτικής Γυναικών*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα 2003.

6. Αναφορικά με τις διαφορές ένταξης μεταξύ των αλλοδαπών και των θυμάτων εμπορίας, βλ. Σικιώτου Α.Π., *Εμπορία ανθρώπων στα Βαλκάνια*, εκδ. Αντ. Σάκουλα, Αθήνα–Κομοτηνή 2003, σσ. 108-110.

2. Στάδιο αντιμετώπισης ψυχο-κοινωνικών προβλημάτων και καθορισμού προσωπικών και ρεαλιστικών στόχων, που περιλαμβάνει τα εξής:

- Ψυχολογική βοήθεια
- Ψυχο-κοινωνική συμβουλευτική
- Νομική συμβουλευτική
- Πληροφορίες και προληπτική ιατρική και νοσηλευτική
- Οργάνωση ειδικών προγραμμάτων βοήθειας
- Διαμεσολάβηση σε άλλες ΜΚΟ ή/και υπηρεσίες (νομική υπηρεσία, καταφύγιο, γραφείο μετανάστευσης, κ.λπ.)

3. Στάδιο προσδιορισμού μακροπρόθεσμων στόχων και κοινωνικής επανένταξης

- Ενημέρωση για τις πιθανές επιλογές (π.χ. ενσωμάτωση στη χώρα προορισμού ή επαναπατρισμό στη χώρα προέλευσης με την οδηγία να λάβει μέρος σε πρόγραμμα επανένταξης)
- Συμβουλευτική απασχόλησης –όταν είναι εφικτό–
- Προετοιμασία και στήριξη για ένα ανεξάρτητο και αυτόνομο μέλλον
- Προγράμματα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας
- Σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης και (εξ)εύρεση εργασίας
- Παροχή βοήθειας για μετακίνηση (σε περίπτωση επαναπατρισμού)
- Παραλαβή μετά την άφιξη (σε περίπτωση επαναπατρισμού)

Το κοινωνικό αίτημα για την αποκατάσταση και επανένταξη των διακινούμενων γυναικών κρίνεται απολύτως αναγκαίο, για την αποφυγή φαινομένων δευτερογενούς θυματοποίησης και επαναδιακίνησης. Η έκβαση της ένταξης εξαρτάται κατ' ελάχιστον από παράγοντες που σχετίζονται με το θεσμικό/νομοθετικό πλαίσιο της χώρας προέλευσης, με το είδος της ψυχο-κοινωνικής και νομικής στήριξης, και τη δυνατότητα επαγγελματικής αποκατάστασης, ζητήματα με τα οποία θα ασχοληθούμε αναλυτικότερα παρακάτω.

*Μέχρι τώρα, πολλές γυναίκες έχουν επιστρέψει στην πορνεία, στη διεθνική σωματεμπορία ή στις βίαιες σχέσεις. Πιστεύω ότι αυτό συμβαίνει, επειδή δεν μπορούν να λάβουν τη βοήθεια, που χρειάζονται και γιατί, επίσης, δεν μπορούν να βρουν φροντίδα και υποστηρικτικό περιβάλλον. Οι άνθρωποι είτε δεν αποδέχονται τις γυναίκες αυτές, είτε δεν καταλαβαίνουν την κατάστασή τους.
– Animus Association Foundation/La Strada, Βουλγαρία*

II. Η ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΑΚΙΝΟΥΜΕΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

1. Παράγοντες που διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής διαδικασίας

Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις διακινούμενες γυναίκες αποτελεί ένα πολύπλοκο και σύνθετο ζήτημα, για το οποίο απαιτούνται πρόσθετες ικανότητες και δεξιότητες, στάσεις και αντιλήψεις, που θα πρέπει να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες ανάγκες τους, προκειμένου η συμβουλευτική διαδικασία να είναι αποτελεσματική και να εστιάζει στην εξατομικευμένη προσέγγιση της κάθε γυναίκας.⁷ **Στόχος**, λοιπόν, είναι η συνειδητοποίηση και ιεράρχηση των αναγκών και προβλημάτων τους -έτσι όπως αυτά ορίζονται από τις ίδιες- και η διερεύνηση εναλλακτικών τρόπων αντιμετώπισης των δυσκολιών και των κινδύνων, που χρειάζονται να επιλύσουν άμεσα.

1.1. Κατανοώντας τις ιδιαίτερες συνθήκες των διακινούμενων γυναικών

Προκειμένου η συμβουλευτική διαδικασία να έχει «ασφαλή» αποτελέσματα στις διακινούμενες γυναίκες, οι σύμβουλοι είναι αναγκαίο να κατανοήσουν και πολλές φορές, να αποδεχθούν τους όρους και τις ιδιαίτερες συνθήκες ζωής των γυναικών, έχοντας σαφή εικόνα σχετικά με το ότι αυτές **που βρίσκονται υπό το καθεστώς της παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης**, συχνά:⁸

- νοιώθουν παγιδευμένες και χωρίς διέξοδο,
- δουλεύουν σε έναν άτυπο, συχνά παράνομο ή κρυφό χώρο,
- τελούν υπό καθεστώς παράνομης διαμονής στη χώρα προορισμού,
- έχουν περιορισμένη γνώση των δικαιωμάτων και των νομικών θεμάτων τους,
- δεν έχουν προσωπική ελευθερία,

7. International Organization for Migration (IOM), *Psychosocial Support to Groups of Victims of Human Trafficking in Transit Situations*, Psychosocial Notebook, vol. 4, IOM, February 2004.

8. Zimmerman C. & Watts Ch., *WHO Ethical and Safety Recommendations for Interviewing Trafficked Women*, WHO, 2003, σ. 2.

- βρίσκονται σε μια κατάσταση μετακίνησης και προσωρινότητας, καθώς διακινούνται από χώρο σε χώρο, από πόλη σε πόλη ή/και από χώρα σε χώρα,
- είναι πιθανόν να έχουν υποστεί σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία ή να δέχονται απειλές προσωπικές ή εναντίον της οικογένειάς τους,
- είναι ευάλωτες στη βία, σε τιμωρίες και αποκλεισμό από τους διακινητές, εμπόρους και προαγωγούς τους,
- είναι παράνομες, καθώς συχνά τους παρακρατούνται τα έγγρατά τους, ή έχουν στην κατοχή τους πλαστά έγγραφα και ανησυχούν για πιθανή απέλαση,
- ψεύδονται όσον αφορά στην ηλικία τους, ιδίως εάν είναι ανήλικες,
- είναι παγιδευμένες σε καθεστώς χρέους/οφειλών, ή σε άλλες περιοριστικές υποχρεώσεις που τους έχουν επιβληθεί από τους δράστες κ.ά.,
- αντιμετωπίζουν κοινωνικές, ρατσιστικές και έμφυλες διακρίσεις,
- αναπτύσσουν μηχανισμούς άμυνας, αυτοπροστασίας και εκδηλώνουν ψυχοσωματικά συμπτώματα από τις καταστάσεις τραύματος και στρες, με αποτέλεσμα να μην έχουν αίσθηση του χώρου και χρόνου, να έχουν απώλεια μνήμης για σημαντικά γεγονότα, να αναπτύσσουν αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές και να υποτιμούν τους κινδύνους.

Οι σύμβουλοι πρέπει, επίσης, να αποδεχθούν ότι ακόμη και οι **γυναίκες που έχουν απεμπλακεί από το καθεστώς παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης**, μπορούν να:⁹

- συνεχίζουν να εκδηλώνουν πολλές από τις παραπάνω συμπεριφορές,
- συνεχίζουν να αισθάνονται (και πιθανώς και να βρίσκονται) σε καθεστώς παρακολούθησης, επιτήρησης και ελέγχου από τους διακινητές τους ή/και άλλα εμπλεκόμενα πρόσωπα,
- έχουν υψηλά χρέη και οφείλουν χρήματα στους διακινητές, προαγωγούς κ.ά.,
- παραμένουν συχνά ευάλωτες στην επιβολή τιμωρίας εναντίον τους ή της οικογένειάς τους,
- βρίσκονται υπό καθεστώς προσωρινής διαμονής στη χώρα προορισμού και φοβούνται την άμεση απέλαση,
- αισθάνονται (και πολύ συχνά είναι) κοινωνικά στιγματισμένες από την εργασία τους και από το φόβο απόρριψής τους από τα μέλη της οικογένειας ή της κοινότητάς τους σε περίπτωση αποκάλυψης του είδους της παροχής των «υπηρεσιών» τους,
- είναι ευάλωτες σε ακραίες αντιδράσεις στρες, ακόμα και όταν έχουν διαφύγει από το καθεστώς της εκμετάλλευσής τους και εγκαταλείπουν προηγούμενους μηχανισμούς αυτοάμυνας και επιβίωσης,
- ταυτίζουν την περιγραφή της εμπειρίας τους με την αναβίωσή της,
- ανταποκρίνονται στη διενέργεια συνέντευξης, καθώς πιστεύουν ότι για να δεχθούν

9. Zimmerman C. & Watts Ch.,ό.π., σσ. 2-3.

υπηρεσίες ή να άρουν το καθεστώς της παράνομης διαμονή τους πρέπει να συμμορφωθούν με τη διαδικασία αυτή, που ειδάλλως θα είχαν πιθανά απορρίψει. Εν τούτοις, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι όλα τα διακινούμενα άτομα είναι σε κατάσταση ψυχικού τραύματος, ότι αυτοπροσδιορίζονται ως θύμα, αντιπαθούν τους δράστες, ή επιθυμούν να δραπετεύσουν ή/και να επιστρέψουν στη χώρα τους. Πολλές γυναίκες βρίσκονται σε διφορούμενη κατάσταση, καθώς συχνά βιώνουν αντιφατικά και αμφιθυμικά συναισθήματα. Έτσι, για παράδειγμα: ¹⁰

- Δεν είναι ασυνήθιστο για τις γυναίκες να έχουν προσωπική σχέση με κάποιον από το εγκληματικό δίκτυο ή ακόμη και να αισθάνονται υποχρέωση και ευγνωμοσύνη ή τουλάχιστον εξάρτηση από το άτομο που τις έχει εκμεταλλευτεί.
- Αρκετές γυναίκες δεν θεωρούν ότι έχουν διακινηθεί εξαναγκαστικά και δεν θέλουν να θεωρούνται «θύματα». Ίσως αντιλαμβάνονται την εμπειρία τους ως συνέπεια μιας απόφασης, για την οποία νοιώθουν υποχρεωμένες να πραγματοποιήσουν τους όρους του συμβολαίου τους. Μερικές από αυτές, πιθανά την αντιμετωπίζουν ως μια προσωρινή κατάσταση μέσω της οποίας μπορούν να κερδίσουν χρήματα, ώστε να ξεπληρώσουν το χρέος τους και να στηρίξουν τον εαυτό τους και τις οικογένειες στη χώρα προέλευσής τους.
- Οι γυναίκες πιθανά δεν αντιλαμβάνονται την εργασία τους ως προσβλητική μεταχείριση ή ως δουλεμπόριο/δουλεία και πιθανά δεν θεωρούν την ίδια τη φύση της εργασίας τους ως εκμετάλλευση, αλλά μόνο τους όρους και τις σχέσεις που τη διέπουν.

Αυτή η πολυπλοκότητα του προβλήματος μπορεί να δημιουργήσει δυσκολίες στην προσέγγιση των γυναικών, στην εγκαθίδρυση εμπιστοσύνης και συνεργασίας, καθώς και να εμποδίσει την πλήρη κατανόηση των αντιδράσεων και των αποφάσεών τους.

1.2. Υιοθετώντας δεοντολογικούς κανόνες για την προσέγγιση των θυμάτων

Εάν οι γυναίκες προσεγγιστούν με έναν ευαίσθητο και μη επικριτικό τρόπο, τότε είναι πιθανό να αφηγηθούν την προσωπική ιστορία τους. Όσο περισσότερο νοιώθουν ότι τις σέβονται και ότι η αρωγή αποτελεί προτεραιότητα, τόσο περισσότερο είναι πιθανό να μοιραστούν ακριβείς και άμεσες λεπτομέρειες της εμπειρίας τους. Η υιοθέτηση ασφαλών και δεοντολογικών διαδικασιών ωφελεί εξίσου και τις δύο πλευρές (συμβούλων-συμβουλευομένων).

Οι διαδικασίες αυτές μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω: ¹¹

10. Στο ίδιο, σ. 3.

11. Βλ. αναλυτικότερα: Στο ίδιο, σσ. 5-27.

1. Πρόσεχε μην προκαλέσεις μεγαλύτερο κακό

Οι γυναίκες που τη δεδομένη στιγμή βρίσκονται σε καθεστώς εκμετάλλευσης, σε καθεστώς απεμπλοκής ή έχουν διαφύγει, είναι ευάλωτες στην πρόκληση μεγαλύτερου κακού, τόσο οι ίδιες όσο και το οικογενειακό ή/και φιλικό περιβάλλον τους. Ο βαθμός και η διάρκεια του σωματικού κινδύνου, καθώς και τα ψυχολογικά τραύματα είναι πιθανό να μην είναι πάντα εμφανή στο/στη σύμβουλο, ή ακόμα και στην ίδια τη γυναίκα.

Εάν υπάρχει ενδεχόμενος κίνδυνος ότι η συμβουλευτική διαδικασία θα προκαλέσει μεγαλύτερη ζημιά ή θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την ψυχική υγεία της γυναίκας, τότε η διαδικασία δεν πρέπει να διεξαχθεί ή χρειάζεται ακόμα και να διακοπεί. Κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας ο/η σύμβουλος μπορεί να θέσει ερωτήσεις, όπως:

- «Έχετε οποιοσδήποτε ανησυχίες για τη συνάντηση αυτή;»
- «Νομίζετε ότι η συζήτηση μας θα μπορούσε να σας προκαλέσει οποιοδήποτε πρόβλημα, όπως για παράδειγμα με την οικογένειά σας, τους/τις φίλους/-ες σας, ή οποιονδήποτε άλλον που πιθανά σας έχει βοηθήσει;»
- «Αισθάνεστε ότι είναι ο κατάλληλος χρόνος και τόπος να συζητήσετε την εμπειρία σας; Εάν όχι, θεωρείται ότι υπάρχει καλύτερος χρόνος ή/και τόπος;»

Αντιμετώπισε τη γυναίκα και την κατάσταση στην οποία βρίσκεται τη δεδομένη στιγμή, λαμβάνοντας υπόψη ότι πιθανά να βρεθεί σε ακόμα δυσκολότερη και επικίνδυνη θέση, μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο.

23

2. Γνώριζε το πρόβλημα και εκτίμησε τους ενδεχόμενους κινδύνους

Υπάρχουν κίνδυνοι σε κάθε στάδιο διενέργειας μιας συμβουλευτικής διαδικασίας, οι οποίοι πρέπει να αναγνωρίζονται και να αξιολογούνται, ώστε να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα ασφάλειας από το/τη σύμβουλο.

Ο αποτελεσματικότερος τρόπος για να αντιμετωπίσει κανείς τους σχετικούς κινδύνους -πριν αρχίσει τη διαδικασία και αναπτύξει τις στρατηγικές για την προστασία του διακινούμενου ατόμου- είναι να μελετήσει το φαινόμενο, το θεσμικό πλαίσιο κ.ά., καθώς και να συνεργαστεί με εξειδικευμένες και έμπειρες οργανώσεις/φορείς ή/και άτομα.

Συγκεκριμένα, οι πιθανότεροι κίνδυνοι μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Αντίποινα στο θύμα (από τους εργοδότες, τους διακινητές, τους προαγωγούς, τους υπαλλήλους κρατικών υπηρεσιών, κ.ά.).
- Αντίποινα στην οικογένεια ή τα παιδιά του θύματος.
- Αντίποινα από τις αρχές των χωρών προέλευσης.
- Εξακρίβωση στοιχείων και φόβος διαφθοράς των κρατικών υπαλλήλων στη χώρα προορισμού.
- Τιμωρία, ντροπή και απόρριψη από τα μέλη της οικογένειας ή της κοινότητάς τους.

Γνώριζε τους κινδύνους, που συνδέονται με την παράνομη διακίνηση και εκμετάλλευση και εξέτασε την κάθε περίπτωση πριν ξεκινήσεις τη συνέντευξη.

- Προδοσία από τις συναδέλφους, τις συγκατοίκους ή τα μέλη της ίδιας κοινότητας.
- Ψέματα που σχετίζονται με την ηλικία τους.
- Εξάρτηση και εμπιστοσύνη στους σωματεμπόρους, εργοδότες, προαγωγούς ή άλλους μεσάζοντες.

3. Προετοιμάσου να παράσχεις τεκμηριωμένη και έγκυρη πληροφόρηση

Προετοιμάσου να παράσχεις τις πληροφορίες στη γλώσσα της γυναίκας ή στην ελληνική (εάν την γνωρίζεις) σχετικά με τα νομικά θέματα, τις υπηρεσίες υγείας, τα καταφύγια, τις κοινωνικές υπηρεσίες υποστήριξης και προστασίας, καθώς και να την παραπέμψεις σε άλλους φορείς, εφόσον χρειάζεται.

Οι διακινούμενες γυναίκες έχουν σπάνια τη δυνατότητα πρόσβασης σε πληροφορίες που μπορούν να ωφελήσουν τη σωματική, ψυχολογική υγεία και την ασφάλειά τους. Κατά την εργασία με κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα, ένας/μία σύμβουλος είναι υπεύθυνος/-η για την παροχή πληροφοριών, καθώς και για τη συλλογή τους. Η διεξαγωγή της συμβουλευτικής διαδικασίας είναι μια σημαντική ευκαιρία για τη γυναίκα να λάβει ενημέρωση σχετικά με τις διαθέσιμες πηγές και τις υπηρεσίες στήριξης και τους φορείς/οργανώσεις που μπορεί να απευθυνθεί.

Οι πληροφορίες πρέπει να δίνονται προφορικά ή γραπτά -εάν κάτι τέτοιο κρίνεται ασφαλές και απαραίτητο- και να είναι συνοπτικές και σαφείς. Ο/η σύμβουλος πρέπει να είναι βέβαιος/-η ότι η γυναίκα έχει καταλάβει τις πληροφορίες και να την ρωτήσει εάν χρειάζεται περαιτέρω διευκρινήσεις, κυρίως εάν η πληροφόρηση δεν γίνεται στη γλώσσα της διακινούμενης γυναίκας. Με την παροχή τεκμηριωμένης πληροφόρησης σχετικά με τις υπηρεσίες στήριξης, ο/η σύμβουλος μπορεί να παράσχει ζωτικής σημασίας βοήθεια και έτσι, να αυξήσει το επίπεδο αξιοπιστίας αλλά και εμπιστοσύνης, που η γυναίκα θα νοιώσει για το/τη σύμβουλο.

4. Επέλεξε και προετοίμασε κατάλληλα πιθανούς συνεργάτες και άλλους ειδικούς

Στάθμισε τους κινδύνους και τα οφέλη που συνδέονται με τη συνεργασία με τους/τις διερμηνείς, τους/τις συναδέλφους, κ.ά. και ανάπτυξε κατάλληλες και επαρκείς μεθόδους προσέγγισης.

Η εμπλοκή στη διενέργεια της συνέντευξης άλλων ειδικών, όπως π.χ. οι διερμηνείς, μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα στη διαδικασία, εάν τα άτομα δεν έχουν επιλεγεί προσεκτικά. Είναι απαραίτητο οι επαγγελματίες αυτοί να εκπαιδευτούν κατάλληλα σε ένα τόσο ευαίσθητο θέμα. Εάν είναι εφικτό, η χρήση των υπηρεσιών των πολιτισμικών διαμεσολαβητών είναι, πολλές φορές, καθοριστική, καθώς βοηθούν στο να γεφυρωθεί το πολιτισμικό χάσμα του/της συμβούλου και της συμβουλευόμενης.

Η παρουσία των διερμηνέων ή των πολιτισμικών διαμεσολαβητών κρίνεται απαραίτητη, καθώς θα βοηθήσει τη γυναίκα να νοιώσει περισσότερο ασφαλής, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη κλίματος εμπιστοσύνης. Εν τούτοις, μπορεί να επιφέρει και το αντίθετο αποτέλεσμα. Η γυναίκα μπορεί να μη νοιώσει άνεση και να αισθανθεί ντροπή μιλώντας σε κάποιον/-α που ανήκει στην ίδια εθνική ομάδα και με κοινό πολιτισμικό υπόβαθρο (π.χ. κοινοί ηθικοί κώδικες).¹²

5. Διασφάλισε την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα

Η εμπιστευτικότητα είναι καθοριστική τόσο για την προστασία της συμβουλευόμενης, όσο και για την ποιότητα των πληροφοριών που παρέχει.

- Διευκρινίστε ότι έχουν ληφθεί οι απαραίτητες προφυλάξεις και υιοθετούνται δεοντολογικοί κανόνες, που θα προστατεύσουν την ταυτότητα της γυναίκας, καθώς και ότι οι προσωπικές της πληροφορίες θα τηρηθούν σε αυστηρά εμπιστευτικό πλαίσιο. Παρ' όλα αυτά, ρωτήστε την εάν θεωρεί επαρκές αυτό το πλαίσιο.
- Στην περίπτωση που η γυναίκα προσέλθει αυτοβούλως και όχι μέσω παραπομπής από άλλη υπηρεσία, πληροφορήστε την ότι δεν είναι αναγκαίο να δώσει το πραγματικό της όνομα, τον τόπο καταγωγής ή ακόμα και την υπηκοότητά της κατά τη διάρκεια της διαδικασίας υποδοχής. Προσπαθήστε να αντιλήξετε αυτές τις πληροφορίες κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής.
- Το περιεχόμενο των ατομικών συνεντεύξεων πρέπει να συζητηθεί μόνο με άλλους ειδικούς που δεσμεύονται από το ίδιο δεοντολογικό πλαίσιο (διεπιστημονική ομάδα, συνάδελφοι, ιατρικό προσωπικό, κ.ά.).

Προσάτεψε την ταυτότητα της γυναίκας και διασφάλισε την εμπιστευτικότητα σε όλη τη διαδικασία της συμβουλευτικής – από την πρώτη επαφή έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας.

25

6. Πληροφόρησε επαρκώς το άτομο για το σκοπό της διαδικασίας

Επειδή οι συνεδρίες της συμβουλευτικής διαδικασίας μπορεί να είναι συναισθηματικά επίπονες για τη συμβουλευόμενη, είναι κρίσιμο ο/η σύμβουλος να εξηγήσει σαφώς τα παρακάτω:

- το σκοπό της συμβουλευτικής παρέμβασης,
- το περιεχόμενο της συζήτησης,
- τους πιθανούς κινδύνους και οφέλη,
- την προσωπική φύση των ερωτήσεων που μπορεί να διατυπωθούν.

Εάν η γυναίκα κατανοήσει πλήρως το σκοπό των ερωτήσεων, τότε είναι λιγότερο πιθανό να φοβηθεί ότι οι πληροφορίες που θα παράσχει θα χρησιμοποιηθούν σε βάρος της (π.χ. απέλαση).

Συζητήστε τους ενδεχόμενους κινδύνους με ένα συστηματικό τρόπο, αλλά δώστε

Επιβεβαίωσε ότι η γυναίκα έχει καταλάβει με σαφήνεια το περιεχόμενο και το σκοπό της διαδικασίας, το δικαίωμά της να μην απαντήσει σε κάποιες ερωτήσεις, να διακόψει οποιαδήποτε στιγμή και να θέσει περιορισμούς στο είδος των πληροφοριών που θα δώσει.

12. Σε μερικές περιπτώσεις, η διενέργεια συνέντευξης από άνδρες συμβούλους, μπορεί να διευκολύνει περισσότερο τη διαδικασία, καθώς η συμβουλευόμενη αρκετές φορές πιστεύει ότι μια άλλη γυναίκα μπορεί να είναι περισσότερη επικριτική και πιο αυστηρή, ιδίως στην περίπτωση που η γυναίκα έχει καταστεί αντικείμενο εκμετάλλευσης από μια άλλη γυναίκα.

Βέβαια, η λήψη συνέντευξης από άνδρα σύμβουλο ενέχει τον κίνδυνο της πλήρους αποτυχίας, καθώς η πλειονότητα των διακινούμενων γυναικών έχουν τύχει εκμετάλλευσης και κακοποίησης από άνδρες.

έμφαση στα πιθανά οφέλη (π.χ. η ευκαιρία να συζητήσει την εμπειρία της, να βοηθήσει άλλες γυναίκες, κ.λπ.) και ρωτήστε την ποιες είναι οι προσδοκίες της (π.χ. οικονομική βοήθεια, ψυχολογική στήριξη, νομική εκπροσώπηση, εύρεση εργασίας, επαναπατρισμό, κ.λπ.).

7. Άκουσε και σεβάσου την εκτίμηση του κάθε ατόμου για την κατάσταση και τους κινδύνους που απειλούν την ασφάλειά του

Αναγνώρισε ότι κάθε διακινούμενη γυναίκα έχει διαφορετικές ανησυχίες και ότι ο τρόπος που τις αντιμετωπίζει μπορεί να είναι διαφορετικός από το πώς άλλα άτομα πιθανά τις αξιολογούν.

Πριν από οποιαδήποτε συμβουλή ή προτροπή για δράση πρέπει να έχει προηγηθεί μια συζήτηση που θα περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- πώς η γυναίκα αντιλαμβάνεται την κατάστασή της,
- πώς αξιολογεί τους πιθανούς κινδύνους και οφέλη των εκάστοτε επιλογών,
- πότε πιστεύει ότι είναι ο κατάλληλος χρόνος για να αναλάβει πρωτοβουλίες και να δράσει.

Επιπλέον, η συζήτηση με τη συμβουλευόμενη για τις στρατηγικές αντιμετώπισης ή επιβίωσης που έχει υιοθετήσει μέχρι στιγμής για να ανταπεξέλθει της κατάστασης, μπορεί να βοηθήσει το/τη σύμβουλο να κατανοήσει καλύτερα τις δυνατότητές της. Η διαδικασία αυτή χρησιμεύει, επίσης, στην ενθάρρυνση της ίδιας της γυναίκας, καθώς της υπενθυμίζει τις δυνάμεις της.

8. Προσπάθησε να μη θυματοποιήσεις δευτερογενώς τη γυναίκα

Μην υποβάλλεις ερωτήσεις που μπορεί να προκαλέσουν μια έντονη συναισθηματική φόρτιση. Προετοιμάσου να ανταποκριθείς σε μια τέτοια κατάσταση στρες και προσπάθησε να την ενδυναμώνεις δίνοντας έμφαση στα θετικά της σημεία.

Ζητώντας από μια γυναίκα να μιλήσει για την εμπειρία της, η οποία ήταν τρομακτική, ταπεινωτική και επίπονη, μπορεί να της προκαλέσει έντονη ανησυχία. Πολλές γυναίκες αισθάνονται ντροπισσάμενες για αυτά που έχουν κάνει ή για όσα τους έχουν συμβεί. Η εκδήλωση της ανησυχίας και της αντίδρασης αυτής, μπορεί να εμφανιστεί κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, αλλά μπορεί, επίσης, να παρουσιαστεί πριν ή μετά από αυτήν. Για πολλές γυναίκες αποτελεί ιδιαίτερα αγχογόνα κατάσταση η περιγραφή της εμπειρίας τους και αρκετές μπορεί να μετανιώσουν για ό,τι έχουν εξιστορήσει.

Ο/η σύμβουλος θα πρέπει:

- Να θέτει ερωτήσεις κατά τρόπο ενθαρρυντικό, μη αξιολογικό και επικριτικό και οι απαντήσεις που δίνει να έχουν υποστηρικτικό χαρακτήρα.
- Να αντιδράει στην πιθανή ανησυχία της συμβουλευόμενης, προτείνοντας της ένα διάλειμμα ή τη διακοπή της συζήτησης.
- Να υπενθυμίζει στη γυναίκα τη δύναμή της να επιβιώνει σε τέτοιες δύσκολες περιστάσεις.

Ο/η σύμβουλος δεν θα πρέπει να θέτει ερωτήσεις, οι οποίες:

- Έχουν ως σκοπό την πρόκληση ισχυρής συναισθηματικής αντίδρασης.
- Προκαλούν αναστάτωση στη γυναίκα, και συνήθως αφορούν σε τραυματικές λεπτομέρειες.
- Υπαινίσσονται αρνητικές αξιολογήσεις και κρίσεις για την απόφαση, τις ενέργειες μιας γυναίκας, ή αμφισβητούν το χαρακτήρα της, π.χ. «Τι θα σκεφτούν ή θα αισθανθούν οι γονείς σας για αυτό που κάνατε; Σκέφτεστε ότι είστε ανήθικο πρόσωπο; Γιατί συμφωνήσατε να κάνετε αυτά τα πράγματα;»

Εάν η γυναίκα δείχνει ιδιαίτερα πιεσμένη, χρειάζεται να διερευνηθεί εάν προτιμά να συνεχιστεί ή να ολοκληρωθεί η διαδικασία.

9. Προετοιμάσου να επέμβεις σε κάθε έκτακτη περίπτωση

27

Κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας με ένα θύμα διεθνικής σωματεμπορίας, δεν είναι σπάνιο να υπάρξουν αιτήματα για άμεση βοήθεια. Η παροχή βοήθειας μπορεί να λειτουργήσει ως μια διαδικασία διάσωσης, αλλά αποτελεί επίσης ηθικό και δεοντολογικό καθήκον.

- Η κάλυψη της άμεσης βοήθειας (π.χ. ρουκισμός, τροφή, στέγαση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη κ.λπ.) πρέπει, συνήθως, να προηγείται της συμβουλευτικής διαδικασίας.
- Ο/η σύμβουλος πρέπει να υποβάλλει ερωτήσεις στη γυναίκα, ώστε να καταλάβει τους κινδύνους που αντιμετωπίζει, τις επιλογές της, τις ελπίδες και προσδοκίες της.
- Η συζήτηση περί επιλογών πρέπει να είναι ρεαλιστική και όχι υπερβολική. Ο/η σύμβουλος πρέπει να συζητήσει τις επιλογές υποστήριξης, που μπορεί να είναι διαθέσιμες, προσπαθώντας να τη βοηθήσει να εξετάσει τα ενδεχόμενα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.
- Ο/η σύμβουλος πρέπει να καταβάλει κάθε προσπάθεια, ώστε να βοηθήσει τη συμβουλευόμενη να έχει πρόσβαση στις κατάλληλες υπηρεσίες.

Προετοιμάσου να ανταποκριθείς, εάν η γυναίκα δηλώσει ότι αντιμετωπίζει επικείμενο κίνδυνο.

10. Αξιοποίησε τις πληροφορίες που έχεις συλλέξει με κατάλληλο και χρήσιμο τρόπο

Η συμβουλευτική διαδικασία με μια γυναίκα που της έχουν παραβιάσει τα δικαιώματά της, δεν είναι ηθικά ουδέτερη ενέργεια. Η συγκέντρωση πληροφοριών που σχετίζεται με την περιγραφή των εμπειριών των διακινούμενων γυναικών, είναι αναγκαίο να χρησιμοποιηθεί μόνο προς όφελος της βελτίωσης της κατάστασής τους, καθώς και για τη βελτίωση των υπηρεσιών που μπορεί να τους προσφέρονται. Οι σημαντικές ατομικές και κοινωνικές συνέπειες της διεθνικής σωματεμπορίας των γυναικών θέτουν στο/στη σύμβουλο μια ηθική υποχρέωση ενίσχυσης του υποστηρικτικού και προστατευτικού πλαισίου.

Χρησιμοποίησε τις πληροφορίες με τέτοιο τρόπο, που θα ωφελήσει τη γυναίκα, αλλά και θα βοηθήσει στην προώθηση δράσεων υπέρ των διακινούμενων γυναικών.

Δεξιότητες Συμβουλευτικής

1.3. Αναπτύσσοντας δεξιότητες επικοινωνίας κατά τη συμβουλευτική διαδικασία

Η αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής διαδικασίας εξαρτάται από το επίπεδο επικοινωνίας που επιτυγχάνεται ανάμεσα στο δίπολο σύμβουλος-συμβουλευόμενη και από τον τρόπο που πληρούνται ορισμένα κριτήρια και αρχές.¹³

Η Ενεργητική ακρόαση: Περιλαμβάνει την παρακολούθηση, σύνθεση και ανάλυση από το/τη σύμβουλο όσων αναφέρει η συμβουλευόμενη. Επικεντρώστε πλήρως την προσοχή σας στη γυναίκα.

Η Αντανάκλαση: Μπορείτε να την κάνετε να αισθανθεί πιο άνετα ελαχιστοποιώντας τις διαφορές μεταξύ σας. Χρησιμοποιήστε τις ίδιες λέξεις, καθίστε στην ίδια θέση, μιλήστε στον ίδιο τόνο.

Μπορείτε να επαναλάβετε συγκεκριμένες λέξεις που χρησιμοποίησε. Η επανάληψη και επιλογή λέξεών της, θα της επιτρέψει να εστιάσει πιο καθαρά και να μιλήσει συνολικά.

Η Υποβολή ερωτήσεων: Μπορείτε να υποβάλετε «ανοικτές» ή «κλειστές» ερωτήσεις. Οι κλειστές ερωτήσεις είναι εκείνες που μπορούν να απαντηθούν με ένα απλό ναι ή όχι. Οι ανοικτές ερωτήσεις θα σας παράσχουν περισσότερες πληροφορίες και θα δώσουν στη γυναίκα τη δυνατότητα να εμβαθύνει περισσότερο στα συναισθήματά της.

Κατά την υποβολή ανοικτών ερωτήσεων, πρέπει να είστε προετοιμασμένοι/-ες να αφιερώσετε περισσότερο χρόνο. Οι ανοικτές ερωτήσεις συχνά οδηγούν σε συζητήσεις για βαθύτερα συναισθήματα και αντιλήψεις.

Αποφύγετε την ερώτηση «γιατί;». Μπορεί να αισθανθεί ότι την επικρίνετε εάν την ρωτήσετε γιατί έκανε ή είπε κάτι.

Η Αντανάκλαση συναισθημάτων: Συζητήστε για αυτά που έχει πει η γυναίκα. Αυτό θα της επιτρέψει να αναγνωρίσει και να κατανοήσει καλύτερα τα συναισθήματά της.

Η Παράφραση: Επαναλάβετε συνοπτικά ό,τι είπε με δικά σας λόγια. Έτσι είστε σίγουροι/-ες ότι έχετε ακούσει αυτά που είπε.

Η Σιωπή: Δώστε χρόνο για σιωπή και παρατεταμένες παύσεις. Η συμβουλευόμενη χρειάζεται χρόνο, ώστε να σκεφτεί για τη συναισθηματική και ψυχολογική της κατάσταση.

13. Global Alliance against Traffic in Women (GAATW), *Practical Guide to Assisting Trafficked Women*, GAATW, 1997, σ. 10-12. Βλ. επίσης τη λίστα γενικών ικανοτήτων από: Κορωναίου

Σταματήστε να μιλάτε. Δεν μπορείτε να ακούσετε ενώ μιλάτε.

Εμβραθύνετε. Προσπαθήστε να φανταστείτε τον εαυτό σας στη θέση της, έτσι ώστε να κατανοήσετε καλύτερα ό,τι λέει.

Υποβάλετε ερωτήσεις. Εάν δεν καταλαβαίνετε, ή εάν δεν είστε βέβαιοι/-ες ότι καταλαβαίνετε, υποβάλλετε ερωτήσεις. Σιγουρευτείτε ότι καταλαβαίνετε τι σας λέει ή ό,τι δεν σας αναφέρει.

Έχετε υπομονή. Μην τη διακόπτετε ενώ μιλάει. Να είστε υπομονετικοί/-ές και δώστε της χρόνο.

Συγκεντρωθείτε. Εστιάστε στις λέξεις, στις ιδέες και τα συναισθήματά της. Μην σκέφτεστε εκ των προτέρων την απάντησή σας.

Παρατηρήστε την. Πρόσωπο, μάτια και χέρια, αποτελούν μέσα επικοινωνίας. Θα είναι ευκολότερο να καταλάβετε ό,τι λέει παρατηρώντας τις εκφράσεις του προσώπου και τις κινήσεις του σώματός της. Εντούτοις, μερικές γυναίκες νοιώθουν άβολα, εάν αισθάνονται ότι τις παρατηρούν έντονα.

Χαμογελάστε και κάνετε νεύματα. Αυτό θα βεβαιώσει τη γυναίκα ότι ακούτε και καταλαβαίνετε ό,τι λέει. Τα συχνά χαμόγελα και νεύματα μπορούν να φέρουν το αντίθετο αποτέλεσμα. Μπορεί να θεωρήσει ότι δεν ακούτε ή δεν καταλαβαίνετε.

Μην δείχνετε τα συναισθήματά σας. Είναι δύσκολο να γίνει, αλλά δεν πρέπει να εκδηλώνετε τις ανησυχίες ή τους φόβους σας.

Ελέγξτε το θυμό σας. Μπορείτε να αισθανθείτε θυμό για κάτι που λέει η γυναίκα ή εναντίον εκείνων που την κακοποίησαν. Ο προσωπικός σας θυμός θα σας εμποδίσει να κατανοήσετε όσα σας αναφέρει.

Μην αποσπάτε την προσοχή της. Αφήστε οποιοδήποτε έγγραφο, μολύβια ή άλλα αντικείμενα που έχετε στα χέρια σας.

Σημειώστε τα κύρια σημεία. Δεν μπορείτε να θυμάστε όλα όσα λέει η γυναίκα. Προσπαθήστε να συγκρατήσετε τα «κεντρικά ζητήματα».

Αναλάβετε την ευθύνη της επικοινωνίας. Σιγουρευτείτε ότι καταλαβαίνεται αυτά που αναφέρει η γυναίκα. Διαφορετικά, υποβάλετε ερωτήσεις.

Αντιδράστε στις απόψεις της γυναίκας, όχι στην ίδια. Μπορεί να μην την συμπαθείτε. Μην αφήσετε την προσωπική σας αντιπάθεια να εμποδίσει την επικοινωνία σας.

Μην συζητάτε «νοντικά». Όταν ακούτε τη γυναίκα, απλά ακούστε την. Μην σχεδιάζετε εκ των προτέρων αυτό που θα πείτε στη συνέχεια ή πώς μπορείτε να την πείσετε για κάτι.

Αφουγκραστείτε αυτό που δεν έχει ειπωθεί. Μερικές φορές, αυτό που δεν λέει είναι τόσο σημαντικό, όσο αυτό που αναφέρει. Όταν χρειάζεται, υποβάλετε ερωτήσεις για πράγματα που αποφεύγει να μιλήσει.

Προσέξτε τον τρόπο που εκφράζεται. Οι αντιδράσεις της μπορεί να σας πουν πολλά για τη σημασία και για ό,τι κρύβεται πίσω από τις λέξεις.

Μην την ανταγωνίζεστε. Διαφωνώντας με τη γυναίκα, ασκώντας κριτική, θέτοντας πολλές ερωτήσεις ή αντιθέτως ελάχιστες, μπορεί να την αναγκάσει να κρύψει τις ιδέες, τις απόψεις ή τα συναισθήματά της.

Μην βγάζετε βιαστικά συμπεράσματα. Εάν κάνετε μια υπόθεση πρέπει να την ελέγξετε με τη γυναίκα, για να είστε βέβαιοι/-ες ότι είναι ακριβής ή ότι ευσταθεί.

Αποφύγετε την κατηγοριοποίηση. Όταν ταξινομούμε μια γυναίκα σε ένα συγκεκριμένο «τύπο» ανθρώπου, μπορεί πιθανά να προσπαθήσουμε να εντάξουμε αυτά που λέει στις απόψεις μας.

Αναγνωρίστε τις προκαταλήψεις σας. Προσπαθήστε να είστε γνώστης/-τρια των συναισθημάτων σας απέναντι στη γυναίκα και όσων αναφέρει για την κατάστασή της.

Δεν μπορείτε να ικανοποιήσετε όλες τις ανάγκες της. Μπορεί να είναι ευεργετικό για αυτήν να μιλήσει με άλλες γυναίκες που είχαν παρόμοια εμπειρία με τη δικιά της.

2. Παροχή συμβουλευτικής στήριξης

2.1. Σκιαγραφώντας το προφίλ του/της συμβούλου

Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες θα πρέπει να παρέχονται από εξειδικευμένα και ειδικά καταρτισμένα άτομα διαφόρων ειδικοτήτων (Κοινωνικοί Λειτουργοί, Ψυχολόγοι, Νομικοί, Σύμβουλοι Απασχόλησης, Επαγγελματίες Υγείας, Πολιτισμικοί Διαμεσολαβητές, κ.λπ.), τα οποία οφείλουν να είναι ευαισθητοποιημένα και να παίρνουν υπόψη τους τις πολιτισμικές αξίες, τις συνήθειες, τα ήθη και έθιμα της γυναίκας.

Η **κατάρτιση** και **επιμόρφωση** των στελεχών αυτών είναι απαραίτητη, καθώς τους δίνει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν δύσκολες καταστάσεις, ακόμα και τραυματικές. Επιπλέον, τους βοηθά να κατανοήσουν την πραγματικότητα των γυναικών, όπως αυτή έχει κατασκευασθεί από τις ίδιες, παραμένοντας αντικειμενικοί/-ές όταν βοηθούν τα θύματα, σεβόμενοι/-ες τις επιλογές και τις επιθυμίες τους.

Είναι σημαντικό επίσης, η **ευαισθητοποίηση** τους να αφορά σε: α) θέματα ισότητας των φύλων και έμφυλης βίας, β) στερεότυπων αντιλήψεων σχετικά με το φαινόμενο και τα διακινούμενα άτομα, γ) έμφυλων διακρίσεων και ανισοτήτων, δ) τρέχουσες εξελίξεις στη θεωρία και την έρευνα για το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας, έτσι ώστε να είναι ευαισθητοποιημένοι/-ες και η συμβουλευτική που παράσχουν να στηρίζεται σε επιστημονικά δεδομένα και όχι σε προϊδεάσεις και προκαταλήψεις.

Η συνεχής **ενημέρωση** και **πληροφόρηση** των συμβούλων για τους υπάρχοντες φορείς και η καταχώρησή τους σε μια βάση δεδομένων, οι προσωπικές επαφές με πρόσωπα-κλειδιά, οι επισκέψεις σε διάφορες υπηρεσίες και ΜΚΟ, τα επιμορφωτικά σεμινάρια και οι ημερίδες διεπαγγελματικών ομάδων, οι παρεμβάσεις στην τοπική κοινωνία, η γνώση του νομοθετικού πλαισίου και των πρακτικών προβλημάτων που ανακύπτουν από την εφαρμογή του, και γενικότερα, η ενεργός διαδικασία **δικτύωσης** διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ένταξη και επίλυση των προβλημάτων των θυμάτων.

Σημαντικό ρόλο, στη διαχείριση περιστατικών με διακινούμενες γυναίκες, διαδραματίζει η στάση των συμβούλων και η στρατηγική προσέγγισή τους.

Ο ρόλος του/της συμβούλου είναι να:

- Ακούσει τη γυναίκα και να καθοδηγήσει τη συμβουλευτική διαδικασία.
- Βοηθήσει τη γυναίκα να εμβαθύνει στην εμπειρία της, στις ευθύνες και τα βήματα που μπορεί να κάνει στη συνέχεια.
- Υπενθυμίσει στη γυναίκα τις δυνάμεις και τις δυνατότητές της.
- Συζητήσει για τη ζωή και τις δραστηριότητές της στο παρελθόν, αλλά και για τα μελλοντικά σχέδιά της.

Η δυτική ψυχολογία και συμβουλευτική πάντα εργάζονται για κάτι, συνήθως για μια λύση κάποιου είδους. Στις περιπτώσεις της διεθνικής σωματεμπορίας κατά των γυναικών, οι εργαζόμενοι/-ες πρέπει να μάθουν και να καταλάβουν ότι ανάμεσα σε άλλα πράγματα, η διεθνική σωματεμπορία υπερβαίνει τα όρια των αρμοδιοτήτων μας... καταστρέφει τις ζωές των ατόμων και δεν υπάρχει καμία άμεση θεραπεία ή λύτρωση. Οι εργαζόμενοι/-ες χρειάζεται να μάθουν πώς να δουλεύουν με τις δικές τους απογοητεύσεις και αδυναμίες.
– STV, Ολλανδία

Σημαντικά εργαλεία του/της συμβούλου αποτελούν:

- Η γνώση του νομικού πλαισίου για την είσοδο, παραμονή, εργασία κ.λπ. των διακινούμενων γυναικών.
- Η γνώση για τους φορείς και τις διάφορες υπηρεσίες που εμπλέκονται στην εξυπηρέτησή τους και η επαφή/διασύνδεση με πρόσωπα αυτών των φορέων και υπηρεσιών (φορείς κοινωνικής βοήθειας, φροντίδας υγείας κ.λπ.).
- Η ενημέρωση για υποστηρικτικά ή/και άλλα προγράμματα.
- Η κατανόηση της πραγματικότητας που η γυναίκα περιγράφει.
- Η επεξεργασία των προσωπικών στερεοτύπων του/της συμβούλου τόσο σχετικά με το φαινόμενο της διεθνούς σωματεμπορίας, όσο και με το ίδιο το θύμα.

Ο/η σύμβουλος θα πρέπει να διερευνήσει:

- Τις ανάγκες και τις επιθυμίες της.
- Τις προσδοκίες της.
- Τα κίνητρα της διακινούμενης γυναίκας και τη θέλησή της να συμμετάσχει σε πρόγραμμα υποστήριξης.

Ο/η σύμβουλος θα πρέπει να πληροφορήσει/ενημερώσει τη γυναίκα για:

- Τις παρεχόμενες υπηρεσίες.
- Τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της.
- Τις πιθανές επιλογές της (π.χ. ενσωμάτωση στη χώρα όπου βρίσκεται ή επαναπατρισμό στη χώρα προέλευσης, ένταξη σε προγράμματα υποστηρικτικά ή επανένταξης με στόχο την ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξή της κ.λπ.).
- Τους κανονισμούς των νομικών διαδικασιών.
- Τη βοήθεια που μπορεί να λάβει από άλλες πηγές.

2.2. Διαμορφώνοντας το πλαίσιο για την προσέγγιση των διακινούμενων γυναικών

Για να είναι αποτελεσματική η συμβουλευτική διαδικασία, ο/η σύμβουλος θα πρέπει να έχει αντίληψη των προβλημάτων, των αναγκών αλλά και των προσδοκιών-στόχων της συμβουλευόμενης και να επιχειρήσει: α) την προσέγγιση της συμβουλευόμενης (βιώματα, εμπειρίες, ικανότητες, δεξιότητες, στόχοι), β) την προσέγγιση του πλαισίου ζωής και εργασίας, από το οποίο προέρχεται και γ) την προσέγγιση του πλαισίου ζωής και εργασίας, στο οποίο επιθυμεί να ενταχθεί.

Για να μπορέσει, όμως, ο/η σύμβουλος να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις που δημιουργούνται από τα ιδιαίτερα προβλήματα των διακινούμενων γυναικών, θα πρέπει να αποφεύγει λάθη που οφείλονται στην αντιληπτική άμυνα και προβολή που μπορεί να αναπτύξει κατά τη διαπροσωπική επικοινωνία μαζί τους. Επιπλέον, είναι απαραίτητο να επεξεργασθεί δικές του/της αγκυλώσεις, που προέρχονται από στερεότυπα και προκαταλήψεις, που δυσχεραίνουν τη διαχείριση του περιστατικού σχετικά με:

- Την προσωπική του/της στάση απέναντι στο φαινόμενο της παράνομης διακίνησης.

- Την αποδοχή της διαφορετικότητας.
- Την αποδοχή των γυναικών-θυμάτων με μια προσέγγιση που διακρίνεται από το σεβασμό για την προσωπική ιστορία τους.
- Την παραδοχή ότι οι κοινωνικές πρακτικές μπορούν να είναι διαφορετικές από τις προσωπικές του/της ή/και να συγκρούονται.

Κρίνεται σκόπιμο, τόσο κατά τη διάρκεια της συλλογής των πληροφοριών, όσο και κατά το διάστημα διαχείρισης των περιστατικών από το/τη σύμβουλο, να αναπτύσσεται ευαισθησία, αλλά και σεβασμό στην «ιστορία ζωής» της συμβουλευόμενης (παρελθόν στη χώρα προέλευσης και παρόν στη χώρα προορισμού). Απαραίτητη θεωρείται, εκ μέρους των συμβούλων, η δημιουργία ενός **υποστηρικτικού πλαισίου προσέγγισης**, το οποίο θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των συμβουλευομένων με σαφή όρια των εμπλεκομένων και με στόχο την ανάπτυξη ενσυναίσθησης και κατανόησης της πραγματικότητας, όπως αυτή κατασκευάζεται από το άτομο.

Η σχέση συμβούλου και συμβουλευόμενης πρέπει να είναι ισότιμη, έτσι ώστε η συμβουλευτική διαδικασία να μην αναπαράγει στοιχεία ιεραρχίας, χειραγώγησης και καταπίεσης. Αν η συμβουλευόμενη νιώθει ότι έχει έναν κατώτερο ρόλο στη συμβουλευτική, θα αναπαράγει ευρύτερα αυτό τον κοινωνικό ρόλο και δεν θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τον εαυτό της, ως αυτόν που χρειάζεται να ενεργοποιηθεί για να καλυτερεύσει τη ζωή της.¹⁴

Η σχέση αυτή θα πρέπει να **βασίζεται** στις **αρχές της ισότητας**, της **αποδοχής της διαφορετικότητας**, της **μη διάκρισης**, του **σεβασμού της προσωπικής ιστορίας** και των **αντιλήψεων** της διακινούμενης γυναίκας.

Οι σύμβουλοι πρέπει να αντιμετωπίζουν τη γυναίκα ως την ειδική σχετικά με τη ζωή και τα προβλήματά της, έτσι ώστε να τη βοηθήσουν να απενοχοποιηθεί και να της παράσχουν συμβουλές, για να την ενθαρρύνουν προς την ψυχολογική και κοινωνικο-οικονομική ανεξαρτησία, την αυτο-εκτίμηση και τον αυτο-σεβασμό. Επίσης, οι σύμβουλοι δεν πρέπει να χρησιμοποιούν το κύρος της θέσης τους και να κατευθύνουν τη συμπεριφορά των συμβουλευομένων προς ορισμένες επιλογές.

Για να ανταποκριθούν οι σύμβουλοι στις **ατομικές ανάγκες** των διακινούμενων γυναικών, η παρεχόμενη βοήθεια θα πρέπει να είναι διαφορετική για την κάθε περίπτωση, ανάλογα με τις ανάγκες τους (**εξατομικευμένη προσέγγιση και ολιστικό μοντέλο ανάλυσης**). Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας το είδος της εκμετάλλευσης, τη χώρα προέλευσης του θύματος, την ηλικία, το είδος και τις μορφές βίας που έχει υποστεί, το βαθμό εξάρτησης και της υποταγής από το σωματέμπορο/προαγωγό, την κατάσταση, το βαθμό αβεβαιότητας και ανασφάλειας (έλλειψη διαβατηρίου, νόμιμων εγγράφων κ.λπ.), την οικονομική κατάσταση, την απομόνωση από την οικογένεια, το φιλικό και συγγενικό περιβάλλον, την πολιτισμική περιθωριοποίηση (γλωσσικές αδυναμίες), το εύρος της κακομεταχείρισης και των περιορισμών. Επίσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι κάθε γυναίκα **αντιδρά διαφορετικά** στην εκμε-

τάλλευση και στη βία που υφίσταται και ότι πολλές φορές, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, μπορεί να αμύνεται και η συμπεριφορά της να μην είναι αντιπροσωπευτική της κατάστασης (π.χ. δύναται να κρύβει ένα πολύ σοβαρό τραύμα). Η παροχή βοήθειας και υποστήριξης πρέπει να διαμορφώνεται ανάλογα με την κάθε περίπτωση, το αίτημα, τις ανάγκες και τις επιλογές της.

Τέλος, είναι απαραίτητο να διενεργούνται **εβδομαδιαίες κοινές διεπιστημονικές συναντήσεις** των συμβούλων, ώστε να ανταλλάσσονται πληροφορίες για τις περιπτώσεις που έχει αναλάβει ο/η κάθε σύμβουλος, αλλά και να πραγματοποιούνται **συναντήσεις εποπτείας** (τουλάχιστον μία φορά το μήνα).¹⁵ Στόχος της εποπτείας είναι:¹⁶

- Η κατανόηση των αναγκών των συμβουλευόμενων γυναικών.
- Η αναγνώριση των αντιδράσεων των συμβούλων, αλλά και των αντιδράσεων των συμβουλευομένων.
- Η κατανόηση της δυναμικής της αλληλεπίδρασης που αναπτύσσεται στη μεταξύ τους σχέση.
- Η επανεξέταση των μεθόδων παρέμβασης και των αποτελεσμάτων τους.
- Η διερεύνηση άλλων τρόπων αντιμετώπισης.

2.3. Συναντώντας για πρώτη φορά τη συμβουλευόμενη

Συναντώντας για πρώτη φορά τη συμβουλευόμενη, είναι σκόπιμο να μιλήσετε σε έναν ήσυχο, ιδιωτικό χώρο χωρίς να αποσπάται η προσοχή. Η διαδικασία πρέπει να είναι σύντομη και να μην αφορά στη λήψη ιστορικού της γυναίκας ή του προβλήματός της. Σε αυτή τη φάση, η γυναίκα ενημερώνεται για την τήρηση του απόρρητου, για τον ορισμό των ραντεβού και την απαιτούμενη συνέπεια, καθώς, και για τη δωρεάν παροχή υπηρεσιών. Ενθαρρύνεται να αισθανθεί ότι μπορεί να μιλήσει και να θέτει ερωτήσεις. Αναφέρεται η φύση των δικαιωμάτων της γυναίκας και ελέγχεται η κατανόσή τους.¹⁷ Οι **στόχοι** σας κατά τη διάρκεια της πρώτης συνάντησης πρέπει να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Αξιολόγηση της γενικής σωματικής κατάστασής της. Μπορεί να χρήζει άμεσης ιατρικής φροντίδας.
- Αξιολόγηση της ασφάλειάς της. Μπορεί να υφίσταται κακομεταχείριση από τον εργοδότη της ή ακόμα και από τις αρχές.
- Γνώση του τι πραγματικά θέλει και χρειάζεται από σας.
- Παροχή πληροφοριών για την υπηρεσία σας ή/και άλλες υπηρεσίες και φορείς που μπορούν να τη βοηθήσουν.
- Ανάπτυξη κλίματος εμπιστοσύνης.

Οι περισσότερες γυναίκες, αρχικά βρίσκονται σε κρίση. Είναι ανασφαλείς, νιώθουν απροσάτευτες και φοβούνται ότι οι σωματέμποροι θα τις ξαναβρούν. Έχουν προβλήματα διατροφής και ύπνου. Μετά από μερικές εβδομάδες, αρκετά από αυτά τα πράγματα εξομαλύνονται. Εντούτοις, πάντα για ένα μήνα

15. Χαρίτου-Φατούρου Μ., Τατά-Αρσέλ Λ., Καβαδαία Α., Χλιόβα Α., *ό.π.*, σ. 30.

16. Κανδυλάκη Α., *ό.π.*, σ. 249.

17. Χαρίτου-Φατούρου Μ., Τατά-Αρσέλ Λ., Καβαδαία Α., Χλιόβα Α., *ό.π.*, σ. 26.

- Γνώση για τη παρελθοντική και παροντική κατάστασή της. Εξηγήστε της γιατί χρειάζεστε τις πληροφορίες και τι θα κάνετε με αυτές.

Σιγουρευτείτε ότι οι συνομιλίες σας είναι εμπιστευτικές και ότι η γυναίκα το γνωρίζει. Μπορεί να φοβάται ότι οι πληροφορίες που θα δώσει θα χρησιμοποιηθούν εναντίον της. Διαβεβαιώστε την ότι μπορεί να απαντήσει μόνο στις ερωτήσεις που αισθάνεται άνετα.

Διατηρείτε **γραπτά αρχεία**. Τα αρχεία είναι χρήσιμα για τη βοήθεια και ενίσχυση της γυναίκας και για την εκπαίδευση των αρχών, του ευρύτερου κοινού και των υπηρεσιών. Ένα παράδειγμα ενός φύλλου καταγραφής παρέχεται παρακάτω.¹⁸

αφότου αφήνουν τον ξενώνα—όταν οι γυναίκες έχουν εργασία και ένα μέρος να ζήσουν, άρα οι βασικές τους ανάγκες έχουν καλυφθεί— οι περισσότερες αρχίζουν να εκδηλώνουν «σημάδια» σοβαρότερων ψυχολογικών προβλημάτων. Όταν τα πάντα είναι εντάξει, είναι σαν να «ξυπνάνε» και ν' αρχίζουν να διαπραγματεύονται με το παρελθόν τους.
— Ραγοκε, Βέλγιο

18. Global Alliance against Traffic in Women (GAATW), *ό.π.*, σσ. 4-5.

ΦΟΡΜΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΑΦΗΣ

36

Ημερομηνία επαφής:		Τόπος επαφής:
Όνοματεπώνυμο:		
Ημερομηνία γέννησης:		
Διεύθυνση στη χώρα προορισμού:		
Διεύθυνση στη χώρα προέλευσης:		
Ημερομηνία αναχώρησης:		Διάστημα παραμονής στη χώρα προορισμού:
Οικογενειακή κατάσταση:		Όνομα συζύγου:
Αριθμός και ηλικίες παιδιών:		
Τόπος διαμονής των μελών της οικογένειας:		
Μεταναστευτική κατάσταση:		
Έγκυρο Διαβατήριο:		Θεώρηση Εισόδου (Visa):
Χωρίς ή με ψεύτικα έγγραφα:		Αρ. Διαβατηρίου (προαιρετικά):
Τύπος Visa:		Αρ. Visa (προαιρετικά):
Ημερομηνία λήξης θεώρησης Visa:		
Τύπος εργασίας στη χώρα προορισμού:		
Τύπος εργασίας στη χώρα προέλευσης:		
Λόγοι αναχώρησης από τη χώρα προορισμού:		
Κρίσιμα συμβάντα στη χώρα προέλευσης:		
Κατάσταση υγείας / ανησυχίες:		
Αιτούμενη βοήθεια:		
Πηγή/τρόπος πληροφόρησης για την υπηρεσία: (στην περίπτωση που δεν έχει παραπεμφθεί)		
Παρατηρήσεις Συμβούλου:		
Γενικές εντυπώσεις:		
Προβλεπόμενες ανάγκες:		
Πληροφορίες που δόθηκαν στη γυναίκα:		
Βοήθεια που προσφέρθηκε: (να σημειωθεί εάν έγινε αποδεκτή ή απορρίφθηκε)		
Νομικά ζητήματα προς εξέταση:		
Συστάσεις για ανάληψη δράσης:		

2.4. Καλύπτοντας τις πρακτικές και συναισθηματικές τους ανάγκες

Σε γενικές γραμμές, η παρέμβαση του/της συμβούλου αρθρώνεται σε **έξι στάδια**, τα οποία πολλές φορές δεν είναι απολύτως διακριτά, αλλά συμπιπτουν ή εναλλάσσονται ανάλογα με τις συνθήκες, καθώς πρόκειται για μια δυναμική διαδικασία. Τα στάδια αυτά αφορούν:

1. στη διερεύνηση και ανάπτυξη της σχέσης,
2. στη συλλογή των πληροφοριών,
3. στην εκτίμηση της κατάστασης,
4. στην κυρίως παρέμβαση,
5. στην αξιολόγηση,
6. στη διακοπή/ολοκλήρωση της διαδικασίας.¹⁹

Πριν την έναρξη της συμβουλευτικής διαδικασίας, είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι ενδεχόμενες **πρακτικές ανάγκες** των γυναικών. Αυτές κατά βάση περιλαμβάνουν την:

- **Εξασφάλιση καταλύματος:** Το μέρος, όπου διαμένουν οι διακινούμενες γυναίκες, πρέπει να κρατηθεί μυστικό και να είναι σε προστατευμένο και ειδικό περιβάλλον, δηλαδή να είναι ανοικτό σε 24ωρη βάση και στελεχωμένο πάντα με εκπαιδευμένο προσωπικό, για να βοηθήσει εάν χρειαστεί ή να χειριστεί έκτακτες καταστάσεις. Οι γυναίκες πρέπει να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων για τις δραστηριότητές του, να αναπτύσσουν ψυχαγωγικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες και όταν είναι δυνατόν να τους παρέχεται επαγγελματική κατάρτιση.²⁰
- **Παροχή τροφής:** Οι διακινούμενες γυναίκες μπορεί να έχουν υποσιτιστεί. Λάβετε σοβαρά υπόψη, ότι κάποιες γυναίκες μπορεί να μην επιτρέπεται να φάνε ορισμένα τρόφιμα, λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων ή του πολιτισμικού πλαισίου τους.
- **Κάλυψη οικονομικής συνδρομής.** Λίγοι φορείς μπορούν να παρέχουν οικονομική συνδρομή στις διακινούμενες γυναίκες. Θα είναι πιθανώς απαραίτητο να ζητηθεί χρηματική ενίσχυση και από άλλες πηγές (π.χ. κοινωνική πρόνοια, ΜΚΟ, κ.λπ.). Οι γυναίκες που αποφασίζουν να επιστρέψουν στη χώρα τους, πρέπει να είναι σε θέση να εξασφαλίσουν τα αεροπορικά εισιτήρια ή άλλα έξοδα του ταξιδιού τους, μέσω της πρεσβείας ή του προξενείου τους ή των αρχών της χώρας

[Η διαδικασία] είναι μακροχρόνια και επίπονη. Κάποια ζητήματα, πιθανά να μην επιλυθούν, να μην γιατρευτούν, να μην αντιμετωπιστούν ποτέ, όπως η συναισθηματική φθορά και μερικές φορές η σωματική, αλλά περισσότερο απ' όλα η ζημιά στην αξιοπρέπεια της γυναίκας. Οποιαδήποτε βοήθεια κι αν δίνεται σ' αυτές τις γυναίκες είναι στο τέλος μιας οριακής γραμμής. Είναι ήδη θύματα και πρέπει να μάθουν να το διαχειρίζονται. Στις περισσότερες περιπτώσεις, θα ζήσουν μια απροστάτευτη ζωή, είτε από τις αρχές είτε από τους σωματέμπορους, μια ζωή στο φόβο και την κοινωνική απομόνωση.
– STV, Ολλανδία

19. Κανδυλάκη Α., *ό.π.*, σ. 178.

20. Global Alliance against Traffic in Women (GAATW), *ό.π.*, σ. 7, Κέντρο Έρευνας & Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης & Κοινωνικού Αποκλεισμού (ΕΚΥΘΚΚΑ), *Εμπορία ανθρώπων: Πώς να βοηθήσουμε ένα θύμα*, μτφρ. Σ. Πυλιούση, ΕΚΥΘΚΚΑ, Ιωάννινα 2003, σσ. 23-24.

Η παροχή συμβουλευτικής μπορεί να παρασχεθεί σε ατομική ή/και ομαδική βάση.

Η ομαδική συμβουλευτική μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική εάν ο/η σύμβουλος εργάζεται με γυναίκες που ήξεραν ή μια την άλλη από πριν, ή που διακινήθηκαν ή της εκμεταλλεύθηκαν οι ίδιοι άνθρωποι.

προορισμού. Επίσης, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) μπορεί πιθανά να παρέχει τη δυνατότητα κάλυψης των εξόδων του ταξιδιού.²¹

Οι περισσότερες γυναίκες που έχουν πρόσφατα κακοποιηθεί θα χρειαστούν ατομικές συνεδρίες, προτού να είναι έτοιμες να συμμετέχουν σε ομάδα. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι συνεδρίες θα πρέπει να διαρκούν από 45 λεπτά έως μία ώρα. Οι ομαδικές συνεδρίες δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις δύο ώρες.²²

Στόχος είναι η ψυχο-κοινωνική συμβουλευτική να στηρίζεται και να αποβλέπει στην αυτενέργεια, αυτοβοήθεια, αυτονομία, καθώς και στην κοινωνική και επαγγελματική (επαν)ένταξη της γυναίκας.²³ Ουσιαστικά, πρόκειται για ένα πλαίσιο προσέγγισης που περιλαμβάνει μηχανισμούς δράσης και δραστηριότητες με σκοπό την ανάπτυξη θετικών ανθρώπινων σχέσεων, την αποκατάσταση του αυτοσεβασμού τους, την υπερνίκηση συναισθημάτων ανασφάλειας, υποτίμησης και άρνησης του εαυτού τους, καθώς και καταπολέμησης συναισθημάτων ανησυχίας και φόβου.²⁴

Υπάρχουν μερικοί **κοινοί φόβοι** για τους οποίους μπορεί να χρειαστεί να συζητήσετε και να παρέχετε ακριβείς πληροφορίες κατά τη διάρκεια των συναντήσεων:²⁵

- Φόβος για την **αβέβαιη παραμονή** τους στη χώρα.
- **Έλλειψη πληροφόρησης** σχετικά με το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας.
- Φόβος ότι **θα χάσουν τα παιδιά τους** μόνιμα ή προσωρινά.
- Φόβος **εξοστρακισμού, στιγματισμού** και **έλλειψη υποστήριξης** από την τοπική κοινωνία και την οικογένειά τους.
- Φόβος για την **ευάλωτη κατάσταση τους**.
- Έλλειψη **γλωσσικών δεξιοτήτων**.
- **Έλλειψη γνώσης** για τις υπηρεσίες υποστήριξης.
- **Δυσκολίες διαβίωσης σε ένα περιβάλλον καταφυγίων**, όπως π.χ. φυλετικά ζητήματα, τροφή, μητρότητα, παιδική φροντίδα, κ.λπ.

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να αντιμετωπισθούν **συναισθήματα**, τα οποία απορρέουν από την κατάσταση στην οποία είχαν εμπλακεί και συγκεκριμένα μπορεί να είναι:²⁶

21. Global Alliance against Traffic in Women (GAATW), *ό.π.*, σ. 7.

22. Στο ίδιο, σ. 8.

23. Χαρίτου-Φατούρου Μ., Τατά-Αρσέλ Λ., Καβαδαία Α., Χλιόβα Α., *ό.π.*, σσ. 29-30.

24. International Organization for Migration (IOM), Psychosocial Support..., *ό.π.*, σ. 30.

25. Global Alliance against Traffic in Women (GAATW), *ό.π.*, σσ. 7-8.

26. Στο ίδιο, σσ. 8-9.

Φόβος

- Μοναξιάς
- εντοπισμού και τιμωρίας από το σωματέμπορο /προαγωγό
- αποκάλυψης, από άλλους ανθρώπους, αυτών που της έχουν συμβεί
- παραπομπής σε δίκη
- εκδήλωσης του θυμού της
- μετάδοσης ΣΜΑ ή του HIV/AIDS
- ύπνου (εφιάλτες)

Ενοχή

- για διάπραξη λαθών ή ανώριμης συμπεριφοράς
- για παραβίαση των πολιτισμικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεών της
- για αποτυχία να συνεισφέρει στην οικογένειά της

Θυμός

- με τον εαυτό της επειδή «το άφησε να συμβεί»
- με όσους δεν την προστάτευσαν
- για την κοινωνία
- για τη διάλυση της ζωής της

Ντροπή

- αίσθηση «βρωμιάς», διάλυσης ή εξευτελισμού
- αίσθηση ότι οι άλλοι μπορούν να καταλάβουν ό,τι συνέβη, απλά κοιτάζοντάς την

Προδοσία

- από εκείνους που την έφεραν σε επαφή με τους σωματεμπόρους
- από την οικογένεια
- από την κυβέρνηση
- από το Θεό της

Έλλειψη εμπιστοσύνης

- στη δυνατότητά της να αξιολογεί και να κρίνει
- στους άλλους, ακόμη και σε αυτούς που δεν την πρόδωσαν

Αδυναμία και κατάθλιψη

- έλλειψη ελέγχου
- αίσθηση ότι δεν θα «γίνει ποτέ καλά»
- θυματοποίηση λόγω φύλου και της εμπειρίας της

Αποπροσανατολισμός

- ανίκανη να είναι ήρεμη
- δυσκολία να ανταπεξέλθει σε καθημερινό επίπεδο
- προβλήματα μνήμης

Δυσπιστία

- «συνέβη πραγματικά;»
- «γιατί συνέβη σε μένα;»

Τόσο η γυναίκα όσο και ο/η σύμβουλος πρέπει να κατανοήσουν σαφώς ότι το σφάλμα δεν είναι της γυναίκας. Για παράδειγμα, ο σωματέμπορος, ο διακινητής, ο ιδιοκτήτης του οίκου ανοχής, ο εργοδότης, το μέλος της οικογένειας ή ο/η φίλος/-η που την πρόδωσαν πρέπει να θεωρηθούν υπεύθυνοι. Βοηθήστε την να αναγνωρίσει τη δύναμη και το θάρρος που έχει δείξει για να επιβιώσει.²⁷

Συντάχστε σε επαφή με γυναίκες των οποίων οι πεποιθήσεις και οι πολιτισμικές αξίες είναι διαφορετικές από τις δικές μας. Πρέπει να θυμόμαστε συνεχώς ότι ο δικός της τρόπος αντιμετώπισης τέτοιων θεμάτων δεν είναι απαραίτητα κοινά αποδεκτός.

Μάθετε όσο το δυνατόν περισσότερα για το πολιτισμικό υπόβαθρο των γυναικών που βοηθάτε. Αυτό θα τις βοηθήσει και θα σιγουρευτείτε ότι οι ενέργειες που κάνετε είναι συμβατές με τις αξίες, τις πεποιθήσεις και τις ιδέες της. Καλό είναι να έχετε μια βασική κατανόηση του πολιτικού, οικονομικού και θρησκευτικού πλαισίου και των αντιλήψεων που επικρατούν στη χώρα της.

Ένα υπόδειγμα φόρμας για το πολιτισμικό πλαίσιο δίνεται στη συνέχεια:²⁸

27. Στο ίδιο, σ. 9, International Organization for Migration (IOM), Psychosocial Support..., *ό.π.*, σ. 30.

28. Έχετε τους χάρτες των χωρών προέλευσης. Αυτό μπορεί να βοηθήσει τις γυναίκες να πάρουν αποφάσεις για το μέλλον τους εάν σχεδιάζουν τον επαναπατρισμό τους, Global Alliance against Traffic in Women (GAATW), *ό.π.*, σσ. 6-7.

ΦΟΡΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Όνομασία της χώρας προέλευσης:

Θέση της γυναίκας/Στάση της κοινωνίας απέναντι στις γυναίκες:

(π.χ. Μπορούν να ψηφίσουν; Μπορούν να διαχειριστούν περιουσία; Ποια είναι η στάση της κοινωνίας για τη βία κατά των γυναικών; Οι εθνικές πολιτικές προωθούν την ισότητα των φύλων;)

Πολιτικές καταστάσεις:

(π.χ. Είναι η χώρα σε εμπόλεμη κατάσταση; Υπάρχει εθνική σύγκρουση; Υπάρχουν ορισμένες ομάδες που υφίστανται διακρίσεις;)

Κυριότερες θρησκείες/Θέση των γυναικών στη θρησκεία:

(π.χ. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά των κυριότερων θρησκειών και πώς βλέπουν το ρόλο των γυναικών;)

Κύριες βιομηχανίες/Τοποθεσίες των κύριων βιομηχανιών:

(π.χ. Ποιες είναι οι κύριες βιομηχανίες; Ποιες πόλεις συγκεντρώνουν τις περισσότερες βιομηχανικές μονάδες και είναι πιθανό να προσφέρουν ευκαιρίες απασχόλησης;)

Τυπική απασχόληση για γυναίκες:

(Τι είδους εργασία κάνουν συνήθως οι γυναίκες;)

Μέσος όρος αποδοχών των γυναικών/Κατά κεφαλήν εισόδημα:

(Τι αποδοχές έχουν το χρόνο οι περισσότερες γυναίκες; Συγκρίνετε τα έσοδα με το μέσο όρο των εξόδων.)

Μέσος όρος εκπαιδευτικού επιπέδου των γυναικών:

Πολιτισμικές προκαταλήψεις:

(Ποιες προκαταλήψεις πρέπει να γνωρίζετε; Ποιες θεωρούνται μη αποδεκτές συμπεριφορές στη συγκεκριμένη κοινωνία;)

Διαιτητικές απαγορεύσεις:

(Ποιες τροφές είναι απαγορευμένες για πολιτισμικούς ή θρησκευτικούς λόγους;)

Άλλες πληροφορίες:

2.5. Παρέχοντας νομική στήριξη και βοήθεια

Είναι απαραίτητο ο/η σύμβουλος νομικής συμβουλευτικής να κατέχει πλήρως το νομοθετικό πλαίσιο (διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο, εθνική νομοθεσία), καθώς και να αναπτύσσει πλέγμα συνεργασιών και επαφών με δικαστικούς που ασχολούνται με τα δικαιώματα του ανθρώπου, ανακριτές, εισαγγελείς, δικαστές, μεταφραστές, κοινωνικούς λειτουργούς, δικηγόρους υπεράσπισης, καθηγητές νομικών σχολών, κ.ά. Σημαντικό είναι να παρέχει νομική πληροφόρηση στα θύματα για τις σχετικές νομικές διαδικασίες και ενέργειες, τις πιθανές εκβάσεις των δράσεων αυτών και των κινδύνων, για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, με στόχο την ενίσχυση και την ενδυνάμωσή τους.³⁰

Ο/Η σύμβουλος μπορεί να αντιμετωπίσει τα ακόλουθα **προβλήματα**:³¹

- Δωροδοκία της γυναίκας, των μαρτύρων, ή των δικαστικών αρχών από τους σωματεμπόρους.
- Απειλές και εκφοβισμό της γυναίκας, της οικογένειάς της ή/και των μαρτύρων.
- Απώλεια μαρτύρων, ειδικά εάν η διαδικασία είναι μακρόχρονη.
- Εκπροσώπηση των σωματεμπόρων, προαγωγών κ.ά. από δικηγόρους με υψηλό κύρος και δύναμη.
- Έλλειψη κατανόησης από τις αρχές που αντιμετωπίζουν τη γυναίκα ως εγκληματία ή ως παράνομη μετανάστρια.
- Προκαταλήψεις των αρχών λόγω φύλου, φυλής, εθνικότητας, κ.λπ.

Σχετικά με την εμπλοκή της γυναίκας σε **νομικές διαδικασίες (θετικές δράσεις)**, ο/η σύμβουλος χρειάζεται να την προετοιμάσει για τα ακόλουθα:³²

- Δημιουργία φακέλου με λεπτομερή καταγραφή των γεγονότων με χρονολογική σειρά (π.χ. ημερομηνίες, ονόματα, περιγραφές προσώπων, κ.λπ.). Η καταγραφή πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με το γιατί και το πώς ορισμένες απόψεις ή συμπεράσματα διαμορφώθηκαν. Για παράδειγμα, αν μια γυναίκα αναφέρει «Ήταν ρώσος άνδρας», πρέπει να εξηγήσει πώς κατέληξε σε αυτό το συμπέρασμα. Ήταν η γλώσσα του; Είδε το διαβατήριό του; Ήταν τα φυσικά χαρακτηριστικά του; Όταν μια γυναίκα λαμβάνει νομικά μέτρα εναντίον άλλων προσώπων, μια περίληψη που εστιάζει στα ουσιώδη γεγονότα θα μπορούσε να είναι χρήσιμη στις αρχές.
- Διάρκεια, διαδικασίες της δίκης και πιθανή έκβαση. Κατά την ακροαματική διαδικασία, δεν πρέπει να φανεί σαν να έχει απομνημονεύσει την ιστορία της, αλλά πρέπει

Οι φορείς που προσφέρουν υπηρεσίες στις διακινούμενες γυναίκες, μπορούν να βοηθήσουν με την ανάπτυξη νομικών δράσεων.

Οι δράσεις αυτές, μπορούν να χαρακτηριστούν ως «θετικές», στην περίπτωση που μια γυναίκα επιδιώξει την ποινική δίωξη του προσώπου που την έβλαψε και σε «αρνητικές», όταν ποινικές ή νομικές διαδικασίες κινούνται εναντίον της γυναίκας.²⁹

29. Global Alliance against Traffic in Women (GAATW), *ό.π.*, σ. 27.

30. Χαρίτου-Φατούρου Μ., Τατά-Αρσέλ Λ., Καββαδία Α., Χλιόβα Α., *ό.π.*, σ. 23 και σ. 53.

31. Global Alliance against Traffic in Women (GAATW), *ό.π.*, σ. 28.

32. Στο ίδιο, σσ. 28-29.

να την βοηθήσετε να προετοιμαστεί υποβάλλοντάς της ερωτήσεις, συμπεριλαμβανομένων πολύ δύσκολων και προσωπικών, για τις οποίες μπορεί να ερωτηθεί.

- Πρακτικά της υπόθεσης, τους σχετικούς νόμους και τη νομική προστασία που είναι διαθέσιμη για τους μάρτυρες. Εξηγήστε της ότι η κατάθεσή της μπορεί να αποτρέψει τους σωματεμπόρους από την εκμετάλλευση άλλων κοριτσιών ή/και γυναικών στη χώρα της. Η λήψη μέτρων ενάντια σε αυτούς που την έβλαψαν μπορεί να είναι ένα σημαντικό βήμα για την αποκατάστασή της. Μιλήστε για επιτυχημένες και μη υποθέσεις, οι οποίες δείχνουν τα βήματα που έκαναν άλλες γυναίκες, τα εμπόδια που αντιμετώπισαν και τα αποτελέσματα των ενεργειών τους.

Σχετικά με την εμπλοκή της γυναίκας σε **ποινικές διαδικασίες** που κινούνται εναντίον της (**αρνητικές δράσεις**), ο/η σύμβουλος χρειάζεται να λάβει υπόψη τα ακόλουθα:³³

- Μια διακινούμενη γυναίκα που θεωρείται υπεύθυνη για ένα έγκλημα, πιθανά να αντιμετωπίσει προβλήματα γλώσσας, άγνοιας του νομικού συστήματος, ρατσισμού και διάκρισης. Εάν καταδικαστεί, μπορεί να έχει ένα βεβαρημένο ποινικό μητρώο και πιθανά να φυλακιστεί για μεγάλο χρονικό διάστημα. Το να αναπτύξετε επαφές με τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές, πριν προσπαθήσετε να βοηθήσετε μια γυναίκα που έχει κατηγορηθεί για ένα έγκλημα, είναι σημαντικό. Η γνώση σας για το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και τους εκπροσώπους του θα σας βοηθήσει να διαπραγματευτείτε εξ ονόματός της (νομική εκπροσώπηση).
- Σε περίπτωση που της έχει απαγγελθεί κατηγορία, ενημερώστε την πρεσβεία ή το προξενείο της. Οι νομικοί σύμβουλοί τους μπορεί, πιθανά, να είναι διαθέσιμοι. Οι προξενικές αρχές μπορεί να είναι σε θέση να παρέχουν οικονομική ενίσχυση για την υπεράσπισή της και να λάβουν μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων της.
- Για όσο χρονικό διάστημα κρατείται στη φυλακή, θα είναι ευάλωτη σε κακοποίηση και θα δυσκολέψει την προετοιμασία της, τόσο συναισθηματικά, όσο και ψυχολογικά για την επερχόμενη δίκη. Κάνετε όλα όσα μπορείτε για να την αποφυλακίσετε μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης.
- Κατά το χρονικό διάστημα της φυλάκισής της, προσπαθήστε να της εξασφαλίσετε τη λήψη αλληλογραφίας. Οποιοσδήποτε επικοινωνεί μαζί της, πρέπει να είναι προσεκτικός να μη γράψει κάτι που μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον της στη δίκη. Εάν η γυναίκα συμφωνεί, οι επιστολές θα μπορούσαν να παραλαμβάνονται μέσω του φορέα σας, έτσι ώστε να μπορείτε να τις εξετάζετε.
- Οι σωματέμποροι είναι ενήμεροι για τη νομική εμπλοκή της γυναίκας και φοβούνται ότι θα τους κατονομάσει ως εγκληματίες. Παρακολουθήστε πιθανή παρέμβαση από τους σωματεμπόρους.
- Η παρουσία δικηγόρου, μεταφραστή και του/της συμβούλου είναι απαραίτητη στη γυναίκα, όταν μιλά στις αρχές.

33. Στο ίδιο, σ. 29 επ.

2.6. Θέτοντας μακροπρόθεσμους στόχους για την κοινωνικο-οικονομική ένταξη

Οι υπηρεσίες που κυρίως έχουν αναπτυχθεί μέχρι σήμερα, αφορούν στην αντιμετώπιση και κάλυψη άμεσων αναγκών, όπως: η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η ασφαλής στέγη, η σίτιση, η ψυχο-κοινωνική υποστήριξη, δηλαδή υπηρεσίες «πρώτου επιπέδου», που όμως παρέχονται αποσπασματικά και στις οποίες δεν έχουν πρόσβαση όλα τα θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας. Επιπλέον, το θεσμικό πλαίσιο δεν έχει επιτρέψει την ανάπτυξη και επαρκή προσφορά υπηρεσιών «δευτέρου επιπέδου» (δημιουργία προϋποθέσεων μη θυματοποίησης και κοινωνικο-οικονομικής ένταξης). Με τον τρόπο αυτό, τα ήδη αποκλεισμένα/περιθωροποιημένα άτομα (θύματα) βιώνουν ένα δεύτερο αποκλεισμό και εφόσον δεν δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις επαναθυματοποιούνται από τα δίκτυα παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων.

Επομένως, έχοντας ως βασική προϋπόθεση την επίλυση όλων των θεμάτων που αφορούν στο νομικό καθεστώς των συμβουλευόμενων, τότε ο/η σύμβουλος μπορεί να προχωρήσει στη διαμόρφωση ενός πλαισίου για την εργασιακή ένταξη και την κοινωνική ενσωμάτωσή τους. Η αποτελεσματικότητα των δράσεων προώθησης στην απασχόληση στηρίζεται στην **εξατομικευμένη στήριξη**, δεδομένων των ιδιαιτεροτήτων που αφορούν στα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των γυναικών. Επομένως, βασικό σημείο αιχμής της επαγγελματικής συμβουλευτικής είναι να προσδιοριστούν τα προσόντα της συμβουλευόμενης, να κατηγοριοποιηθούν και να προσαρμοστούν στα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας.

Η παροχή επαγγελματικής συμβουλευτικής καθορίζεται από τις ανάγκες της συμβουλευόμενης και επηρεάζεται από τους ακόλουθους **ανασταλτικούς παράγοντες**, που αφορούν στην αδυναμία ένταξης της γυναίκας στην αγορά εργασίας:

- αδύνατα σημεία στο επαγγελματικό προφίλ,
- ελλιπής γνώση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος,
- μη αποτελεσματική μέθοδος αναζήτησης εργασίας,
- χαμηλή αυτοεκτίμηση και αδυναμία λήψης αποφάσεων,
- έλλειψη εξειδικευμένης πληροφόρησης.³⁴

Ο/η σύμβουλος θα πρέπει να αναπτύξει μια σειρά δραστηριοτήτων στη βάση των **πραγματικών αναγκών** των γυναικών, συνεκτιμώντας παράλληλα και τις **ανάγκες της τοπικής αγοράς εργασίας**. Επιδίωξη του/της συμβούλου είναι η ανάπτυξη ατομικών σχεδίων στήριξης της απασχόλησης, μέσω των οποίων προωθείται η ένταξη της συμβουλευόμενης στην κατάρτιση και απασχόληση.

Οι γυναίκες που δεν μπορούν να βρουν εργασία και να καταρτιστούν, αλλά βασίζονται στην κοινωνική βοήθεια, μήνα με το μήνα, περνούν μια δύσκολη περίοδο και βρίσκονται στον κίνδυνο να επιστρέψουν στην προηγούμενη εργασιακή κατάστασή τους. Είναι πολύ απογοητευτικό γι' αυτές τις γυναίκες, όταν δεν μπορούν να βρουν εργασία.
– Ραγοκε, Βέλγιο

34. Κορωναίου Α., ό.π., σ. 9, Χαρίτου-Φατούρου Μ., Τατά-Αρσέλ Λ., Καβαδαία Α., Χλιόβα Α., ό.π., σ. 34.

Ειδικότερα, κατά την εξατομικευμένη στήριξη, ο/η σύμβουλος:³⁵

- Διερευνά τα ιδιαίτερα προσωπικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της γυναίκας, δημιουργώντας κατάλληλο περιβάλλον, που ενισχύει τη σχέση του/της συμβούλου με τη συμβουλευόμενη (αμεσότητα, ειλικρίνεια, ελεύθερη έκφραση, έκφραση προσωπικών αναγκών, κινήτρων κ.ά.).
- Αναλύει τις ανάγκες της γυναίκας συνδυαστικά με την ανάλυση των βιωμάτων, εμπειριών, δραστηριοτήτων, προσδοκιών και ενδιαφερόντων, δίνοντας έμφαση σε λανθάνουσες ανάγκες που μπορεί να δημιουργήσουν πρόβλημα κατά το σχεδιασμό υπηρεσιών στήριξης.
- Εμβαθύνει στην ανάλυση τυπικών και άτυπων προσόντων της συμβουλευόμενης, με έμφαση στις δεξιότητες, ικανότητες και στάσεις.
- Συνδυάζει τις ανάγκες της συμβουλευόμενης με τις δυνατότητές της, συνεκτιμώντας χαρακτηριστικά, προσδοκίες, προσόντα, στόχους κ.ά., από τις προηγούμενες φάσεις της ζωής της. Ιδιαίτερη έμφαση, θα πρέπει να δοθεί σε προσόντα που διαθέτει και σε προσόντα που πρέπει να αναβαθμίσει (π.χ. διάγνωση εκπαιδευτικών αναγκών). Επιπλέον, βαρύτητα χρειάζεται να δοθεί στην ιεράρχηση των επαγγελματικών αναγκών και των προσωπικών στόχων της.
- Ενισχύει την αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση, αυτενέργεια της γυναίκας, αναπτύσσοντας, σε συνεργασία με την ίδια, ατομικές και συλλογικές δραστηριότητες σε πραγματικό περιβάλλον, διαμορφώνοντας κατάλληλο επικοινωνιακό περιβάλλον, επιλέγοντας κατάλληλες τεχνικές και χειρισμούς άμβλυνσης αρνητικών στάσεων και συμπεριφορών.

Επομένως, οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται έχουν ως στόχο τον εντοπισμό εναλλακτικών επαγγελματικών επιλογών για τη συμβουλευόμενη, έτσι ώστε να οργανώσει την προσωπική ζωή της και να διαμορφώσει ένα κατάλληλο σχεδιασμένο επαγγελματικό πλαίσιο. Οι δύο βασικοί άξονες σε αυτή τη διαδικασία είναι η αυτογνωσία και η πληροφόρηση. Το **επαγγελματικό σχέδιο** είναι απαραίτητο, ώστε να διασαφηνιστούν τα επαγγελματικά πεδία που ενδιαφέρουν τη συμβουλευόμενη και να πραγματοποιηθεί καταγραφή, διερεύνηση και συγκέντρωση των κατάλληλων πληροφοριών. Σε αυτό το στάδιο, η γυναίκα εκπαιδεύεται στην αναζήτηση και εύρεση πληροφόρησης, η οποία θα ανταποκρίνεται σε πραγματικά και ρεαλιστικά δεδομένα, λαμβάνοντας υπόψη τους όρους της αγοράς εργασίας.³⁶

35. Βλ. αναλυτικά: Ναγόπουλος Ν., *Συντονισμένες και συμπληρωματικές ενέργειες Ολοκληρωμένης Παρέμβασης για την ενίσχυση της απασχόλησης: Εφαρμογές και μελέτες περίπτωσης στο πλαίσιο των Έργων Equal*, Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «Δικτύωση και συντονισμός υπαρχουσών και νέων δομών και μετεξέλιξή τους σε one-stop shops, Αθήνα 2005, σσ. 60-61.

36. Κορωναίου Α., *ό.π.*, σ. 10.

III. ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ/ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

1. Πλαίσιο Δικτύωσης με φορείς και υπηρεσίες

Η δικτύωση στηρίζεται στη συνεργασία φορέων, οργανώσεων, οργανισμών και ατόμων και στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους με σκοπό την καταπολέμηση της διεθνικής σωματεμπορίας και τη στήριξη των θυμάτων. **Σκοπός** είναι η δημιουργία ενός μόνιμου πυρήνα σχεδιασμού δράσεων πολιτικής και εφαρμογών. Ο πυρήνας αυτός, που θα απαρτίζεται από τοπικούς, περιφερειακούς, εθνικούς φορείς, κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, κ.ά. είναι σημαντικό να δράσει σε μακροχρόνιο ορίζοντα, συγκορδάζοντας απόψεις, προτείνοντας μέτρα και πολιτικές.

Είναι σημαντικό, επίσης, να δρα συμβουλευτικά προς τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, καθώς και προς τους φορείς, έτσι ώστε: α) να βελτιώνει την ικανότητα εμπάθυνας του διαλόγου και της αντιπαράθεσης μεταξύ διαφορετικών προσεγγίσεων και ταυτοτήτων και να προχωρά στον ορισμό εναλλακτικών πολιτικών και πρακτικών και β) να διευκολύνει και να βελτιώνει την επικοινωνία μεταξύ φορέων, τη διαδικασία της δικτύωσης και τη διαμόρφωση κοινής ατζέντας, καθώς και την ανάπτυξη δράσεων και εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

Πρώτα βήματα

1. Συστηματική επαφή μεταξύ των ομάδων, οι οποίες διαφοροποιούνται ως προς τη δράση, την παροχή βοήθειας, την ταυτότητα, και τις κοινωνικές στοχεύσεις.
2. Διαβούλευση των συμμετεχουσών ομάδων για τα θέματα και τις προτεραιότητες (κοινή πλατφόρμα πληροφοριών και επικοινωνίας).
3. Προτάσεις για δραστηριότητες.
4. Εμπλοκή περισσότερων φορέων και ατόμων.

Μέσα:

- Σύνταξη, παραγωγή και διάθεση έντυπου ενημερωτικού/συμβουλευτικού υλικού.
- Δημιουργία εργαλείων, οδηγιών και εγχειριδίων για τους/τις επαγγελματίες που εμπλέκονται στην παροχή προστασίας και αρωγής των θυμάτων (π.χ. κοινωνικούς λειτουργούς, επαγγελματίες υγείας, ³⁷ δικαστές, αστυνομικούς, συμβούλους, κ.ά.). ³⁸

Ως Δίκτυο ορίζεται η οργανωμένη ομάδα προσώπων και μέσων που συνδέονται μεταξύ τους για την επίτευξη κοινών στόχων, έτσι ώστε:

- να εντάξει στους κόλπους του εκπροσώπους των ήδη υπάρχοντων συνδέσμων, δικτύων, φορέων/οργανισμών κ.λπ.,
- να ενημερώνει όλους τους αρμόδιους φορείς/οργανισμούς για τις προθέσεις και τα πεπραγμένα του και να φροντίζει για την ενεργητική συμμετοχή τους στις διεργασίες του.

- Δημιουργία και λειτουργία ιστοσελίδας που θα εστιάζει στα θέματα της εμπορίας ανθρώπων, με έμφαση στην ανάλυση του φαινομένου (ερευνητικές εστιασεις), στην παροχή ενημέρωσης σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, στην καταγραφή των μονάδων και υπηρεσιών παροχής υποστήριξης και προστασίας των θυμάτων, στην παρουσίαση εργαλείων κ.λπ.
- Συνεργασία μεταξύ ΜΚΟ χωρών προέλευσης και προορισμού, διεθνών οργανισμών, κρατικών υπηρεσιών, κέντρων ερευνών κ.λπ.
- Συνεργασία ξενώνων και καταφυγίων και μονάδων παροχής προστασίας και αρωγής.
- Ενημέρωση και δικτύωση στελεχών Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων μέσω διοργάνωσης ημερίδων, συναντήσεων κ.τ.λ. (σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο).
- Διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων και ημερίδων για την ανταλλαγή και το σχεδιασμό ανάπτυξης Καλών Πρακτικών.
- Συγκρότηση ομάδας με τη μορφή «διαρκούς forum» ανταλλαγής απόψεων, προβλημάτων και εμπειριών μεταξύ των επαγγελματιών υγείας, συμβούλων κοινωνικής ένταξης και απασχόλησης, στελεχών ΜΚΟ, ενδιαφερομένων φορέων, Υπουργείων, Αστυνομίας κ.λπ. (ενίσχυση μεταφοράς τεχνογνωσίας).
- Ανάπτυξη δικτύου αλληλεγγύης για τη συμπαράσταση θυμάτων, με τη μορφή παραστάσεων σε δίκες σωματεμπόρων, σε δίκες όσων καταγγέλλουν περιστατικά διεθνικής σωματεμπορίας κ.ο.κ.
- Συνεργασία με αντιρατσιστικές οργανώσεις, μεταναστευτικές ομάδες και κοινότητες, καθώς και ΜΚΟ για την παρακολούθηση των σχετικών πρωτοβουλιών και την εφαρμογή των νόμων, και με σκοπό την προώθηση αλλαγών στη μεταναστευτική πολιτική.

Για την **αποτελεσματική δικτύωση** φορέων, οργανισμών και ατόμων, απαιτείται να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα:

- Πολιτική ανάπτυξης και ενθάρρυνσης συνεργασιών (π.χ. εμπλοκή εμπειρογνομόνων, επιστημόνων, γυναικείων οργανώσεων, εργοδοτικών φορέων, κ.λπ.).
- Μορφές συνεργασίας (π.χ. ηλεκτρονική συνεδρίαση, συναντήσεις κ.λπ.)

37. Οι εργαζόμενοι στα νοσοκομεία, τα εξωτερικά ιατρεία, τους σταθμούς πρώτων βοηθειών, κ.λπ. μπορεί να έρθουν σε άμεση επαφή με τις διακινούμενες γυναίκες. Ενημερώστε τους για το φαινόμενο και τα ιατρικά προβλήματα που ενδέχεται να κληθούν να αντιμετωπίσουν και μοιράστε έντυπο υλικό.

38. Οι γυναίκες που αντιμετωπίζουν προβλήματα ή επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα τους, μπορεί να έρθουν σε επαφή με τις πρεσβείες ή τα προξενεία των χωρών τους. Εντοπίστε που βρίσκονται οι πρεσβείες και τα προξενεία και επικοινωνήστε μαζί τους για να τους ενημερώσετε για τις υπηρεσίες που προσφέρετε. Μπορείτε να τους παράσχετε πληροφορίες που μπορούν να δώσουν στις γυναίκες και να τους προμηθεύσετε με αφίσες που μπορούν να αναρτηθούν σε χώρους της πρεσβείας.

- Διάχυση σκοπών, στόχων και δράσεων του δικτύου (ενημερωτικά δελτία, επαφές με τα ΜΜΕ, είτε μέσω προσωπικών επαφών με δημοσιογράφους από διακεκριμένα Μέλη του Δικτύου, είτε μέσω διάθεσης ηλεκτρονικού, έντυπου & οπτικοακουστικού υλικού, δικτυακός ηλεκτρονικός κόμβος κ.λπ.)
- Διαμόρφωση προτάσεων εφαρμογής μέτρων πολιτικής και αξιολόγηση εφαρμογής τους.
- Ανταλλαγή πληροφόρησης και ενημέρωσης (επικαιροποίηση γνώσεων)
- Αποτελέσματα δικτύωσης (π.χ. σεμινάρια, εκθέσεις, αναφορές, οπτικο-ακουστικό υλικό, κ.ά.).

2. Πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση ευρύτερου κοινού και διακινούμενων γυναικών

Ενημερωτικά φυλλάδια και **αφίσες** μπορούν να δοθούν άμεσα στις διακινούμενες γυναίκες και στους/τις επαγγελματίες που πιθανά έρχονται σε επαφή με αυτές, όπως π.χ. εργαζόμενοι/-ες σε Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, ΜΚΟ, κ.ά.

Το υλικό αυτό πρέπει να είναι γραμμένο στη **μητρική γλώσσα** των γυναικών. Χρησιμοποιήστε απλή, κατανοητή γλώσσα και εικόνες. Συμπεριλάβετε τον αριθμό τηλεφώνου και τις ώρες λειτουργίας του φορέα σας. Διαβεβαιώστε τις ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι εμπιστευτικές.

Το υλικό που θα διανεμηθεί σε κυβερνητικές αρχές, τα ΜΜΕ και το ευρύ κοινό πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες για το έγκλημα της διεθνικής σωματεμπορίας, εμπειρίες διακινούμενων γυναικών, υπηρεσίες που παρέχετε και τρόπους με τους οποίους μπορούν να σας ενισχύσουν.

Street work σε περιοχές, όπου οι γυναίκες είναι πιθανό να συχνάζουν, έτσι ώστε να διανεμηθεί το ενημερωτικό υλικό, να αναρτηθούν αφίσες, να αναπτυχθούν συζη-

τήσεις με διακινούμενα άτομα ή άλλους όπως π.χ. ιδιοκτήτες νυχτερινών κέντρων διασκέδασης, ανθρώπους που εργάζονται σε αγορές ή σε εστιατόρια, ακόμα και πιθανούς πελάτες της πορνικής αγοράς. Το προσωπικό πρέπει να είναι σε θέση να μιλήσει στη μητρική γλώσσα των γυναικών που διακινούνται στη συγκεκριμένη περιοχή.

Η χρήση των **Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας (ΜΜΕ)**, μπορεί να είναι πολύ αποτελεσματική στην προσέγγιση των γυναικών και στην εκπαίδευση του ευρύτερου κοινού για το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας. Οι διακινούμενες γυναίκες είναι πιθανό να έχουν πρόσβαση σε τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες και περιοδικά. Το περιεχόμενο των εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, πρέπει να συντάσσεται ή/και να εκφωνείται σε γλώσσες που οι γυναίκες μπορούν να καταλάβουν. Εντοπίστε ποιες ώρες της ημέρας είναι περισσότερο πιθανό να φτάσει το μήνυμα σε αυτές και ποια πιθανά προγράμματα μπορεί να τις ενδιαφέρουν. Μπορείτε να ζητήσετε να γίνει η καταχώρηση δωρεάν ή να προβληθεί στα ηλεκτρονικά μέσα δωρεάν ως κοινωνικό μήνυμα.

Η **24ωρη Ανοιχτή Τηλεφωνική Γραμμή Επικοινωνίας** μπορεί να αποδειχθεί ένα πολύτιμο εργαλείο για την προσέγγιση των γυναικών, αλλά και του κοινού. Το προσωπικό θα πρέπει να είναι σε θέση να μιλάει τις γλώσσες των χωρών προέλευσης. Οι φορείς πρέπει να καταχωρούν τους τηλεφωνικούς αριθμούς στον τηλεφωνικό κατάλογο, αλλά όχι απαραίτητα και τη διεύθυνση. Η διεύθυνση των φορέων που παρέχουν στέγη (καταφύγια, ξενώνες, κ.ά.) δεν πρέπει ποτέ να γνωστοποιείται. Ακόμα, ίσως είναι σωστότερο να μην γνωστοποιούνται ούτε οι απευθείας τηλεφωνικοί αριθμοί των χώρων παροχής στέγης.³⁹

Σε γενικές γραμμές, η ενίσχυση της πρόληψης του φαινομένου μέσω της ευαισθητοποίησης και ενεργοποίησης της ελληνικής κοινωνίας, αποτελεί βασική προτεραιότητα, καθώς μπορεί να λειτουργήσει ως μια δυναμική διαδικασία: α) άρσης των στερεοτύπων και προκαταλήψεων που επικρατούν για το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας, β) ενίσχυσης της διάστασης του φύλου και του σεβασμού των δικαιωμάτων των γυναικών και γ) εξήγησης των παραμέτρων που συνθέτουν το φαινόμενο. Οι δράσεις ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης, χρειάζεται να είναι συνεχείς διαδικασίες και να μην αναλώνονται σε ευκαιριακές δράσεις περιορισμένου βεληνεκούς, έτσι ώστε να στοχεύουν στην ενεργοποίηση των διακινούμενων ατόμων να αναζητούν υπηρεσίες παροχής αρωγής και προστασίας, καθώς και στην ενεργοποίηση της κοινωνίας ευρύτερα.

39. Βλ. για περισσότερες πληροφορίες, Global Alliance against Traffic in Women (GAATW), *ό.π.*, σσ. 1-2.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Οι προσεγγίσεις που εκτίθενται στο παρόν κείμενο αντλούνται από την υπάρχουσα γνώση για την τρέχουσα κατάσταση της διεθνικής σωματεμπορίας των γυναικών. Όμως, ως φαινόμενο χαρακτηρίζεται από κοινωνική δυναμική, μεταβάλλεται ιστορικά και αλλάζει συνεχώς δομή και περιεχόμενο, καθώς το πλαίσιο «προσφοράς και ζήτησης» δεν έχει ακόμα επιλυθεί, αλλά και ούτε αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά.

Η διεθνική σωματεμπορία αποτελεί ένα έγκλημα με σημαντικές επιβαρυντικές συνέπειες σε ατομικό επίπεδο, ενώ επιφέρει αλλαγές στην ίδια τη δομή της κοινωνίας, στη δομή του πολιτισμού των φύλων, στο περιεχόμενο της σεξουαλικότητας, καθώς δεν αποτελεί επεισοδιακό, αλλά διαρθρωτικής φύσης φαινόμενο. Απαιτεί αφενός την ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών και την ανάληψη πρωτοβουλιών, με σκοπό την προστασία και την υποστήριξη των γυναικών και των παιδιών που απειλούνται με αποκλεισμό, και αφετέρου το στιγματισμό των πελατών που κάνουν χρήση των υπηρεσιών, οι οποίες προκύπτουν από την εκμεταλλευτική δράση των δικτύων παράνομης διακίνησης ανθρώπων.

Η επαφή με τα διακινούμενα άτομα με σκοπό την (υπο)στήριξή τους, χρειάζεται να λειτουργεί σε ένα πλαίσιο που διαρκώς θα επικαιροποιεί το περιεχόμενό του έτσι, ώστε οι προσφερόμενες υπηρεσίες να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και να νοηματοδοτούνται κατάλληλα σύμφωνα με τη δυναμική του φαινομένου. Αυτό σημαίνει ότι οι εν λόγω διαδικασίες απαιτούν ευαισθησία, συγχρονική και διαχρονική ενημέρωση, διεπιστημονική συνεργασία και τήρηση δεοντολογικών κανόνων, με γνώμονα την παροχή ποιοτικών παρεμβάσεων, αλλά και ποσοτικών δράσεων και την έμφαση στην προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των διακινούμενων ατόμων.

Η δευτερογενής θυματοποίηση, ο στιγματισμός, οι διακρίσεις, η τιμωρία, η απέλαση συνιστούν κάποιες από τις επικρατούσες πρακτικές που επιφυλάσσονται στις γυναίκες που έχουν προωθηθεί στην πορνική αγορά. Η εκμετάλλευση των προσδοκιών των διακινούμενων ατόμων για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, στηρίζει μια «επιχείρηση» με υψηλά κέρδη και χαμηλό ρίσκο, η οποία εγκαθιδρύει νέες πολύμορφες τεχνικές άσκησης εξουσίας στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς και τις γυναίκες. Πολλοί λόγοι και στρατηγικές έχουν αναπτυχθεί για τη διαχείριση της διεθνικής σωματεμπορίας, για την πρόληψη και ιδιαίτερα την καταστολή της. Ωστόσο, πρόκειται για αντιφατικές και αντιπθέμενες πρακτικές, που μας προκαλούν να εστιάσουμε στην πλευρά της ζήτησης, εκεί όπου τα διακινούμενα άτομα καταναλώνονται ως ένα οποιοδήποτε εμπόρευμα, και στην πλευρά της εμπορευματοποίησης του ανθρώπου και της διαχείρισής του ως πράγμα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «Δικτύωση και συντονισμός υπαρχουσών και νέων δομών και μετεξέλιξή τους σε one-stop shop», *Οδηγός Καλής Πρακτικής για το/τη Σύμβουλο Απασχόλησης*, EQUAL, Αθήνα 2005.
- Global Alliance against Traffic in Women (GAATW), *Practical Guide to Assisting Trafficked Women*, GAATW, 1997.
- International Organization for Migration (IOM), *Psychosocial Support to Groups of Victims of Human Trafficking in Transit Situations*, Psychosocial Notebook, vol. 4, IOM, February 2004.
- Κανδυλάκη Α., *Η συμβουλευτική στην κοινωνική εργασία. Δεξιότητες επικοινωνίας και τεχνικές παρέμβασης*, Σύγχρονες Ακαδημαϊκές και Επιστημονικές Εκδόσεις, Αθήνα 2001.
- Kempadoo K. & Doezema J. (eds.), *Global Sex Workers. Rights, Resistance and Redefinition*, Routledge, New York and London 1998.
- Κέντρο Έρευνας & Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης & Κοινωνικού Αποκλεισμού (ΕΚΥΘΚΚΑ), *Εμπορία ανθρώπων: Πώς να βοηθήσουμε ένα θύμα*, μτφρ. Σ. Πυλιούση, ΕΚΥΘΚΚΑ, Ιωάννινα 2003.
- Κορωναίου Α., *Εργαλεία Συμβουλευτικής Κ.Ε.Θ.Ι. για τις Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις υπέρ των γυναικών*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα Σεπτέμβριος 2004.
- Ναγόπουλος Ν., *Συντονισμένες και συμπληρωματικές ενέργειες Ολοκληρωμένης Παρέμβασης για την ενίσχυση της απασχόλησης: Εφαρμογές και μελέτες περίπτωσης στο πλαίσιο των Έργων Equal, Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «Δικτύωση» και συντονισμός υπαρχουσών και νέων δομών και μετεξέλιξή τους σε one-stop shops*, Αθήνα 2005.
- Sofsky W., *Πραγματεία περί της βίας*, μτφρ. Κ. Καβουλάκος, εκδ. Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 1998.
- Συκιώτου Α.Π., *Εμπορία ανθρώπων στα Βαλκάνια*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα–Κομοτηνή 2003.
- Weijers M., *Women, Labor and Migration: The Position of Trafficked Women and Strategies for Support*, στο: Kempadoo K. & Doezema J. (eds.), *Global Sex Workers. Rights, Resistance and Redefinition*, Routledge, New York and London 1998, σσ. 69-78.
- Zimmerman C., *The Health Risks and Consequences of Trafficking in Women and Adolescents. Findings from a European Study*, London School of Hygiene & Tropical Medicine, London 2003.
- Zimmerman C. & Watts Ch., *WHO Ethical and Safety Recommendations for Interviewing Trafficked Women*, WHO, 2003.
- Χαρίτου-Φατούρου Μ., Τατά-Αρσέλ Λ., Καββαδία Α., Χλιόβα Α., *Οδηγός Συμβουλευτικής Γυναικών*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα 2003.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΦΟΡΕΩΝ & ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Κέντρο Υποδοχής για τη Βία κατά των Γυναικών Αθήνας
Νίκης 11, 105 57 Αθήνα
Τηλ.: 210 3317305-7 – Fax: 210 3315787
E-mail: isotita4@otenet.gr – Web site: www.isotita.gr

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Κέντρο Υποδοχής για τη Βία κατά των Γυναικών Πειραιά
Αλκιβιάδου 76, 185 32 Πειραιάς
Τηλ.: 210 4129101 & 210 4129386
Fax: 210 4129101
E-mail: isal76pi@otenet.gr – Web site: www.isotita.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Χαρ. Τρικούπη 51 & Βαλτετισίου, 106 81 Αθήνα
Τηλ.: 210 389800 – Fax: 210 3898079
E-mail: kethi@kethi.gr – Web site: www.kethi.gr

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ (ΕΚΚΑ, πρώην ΕΚΑΚΒ)

Λειτουργεί 4 ξενώνες φιλοξενίας, 9 Κέντρα Κοινωνικής Στήριξης σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη και την Τηλεφωνική Γραμμή Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας **197**

ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ (ΔΟΜ)

Δωδεκανήσου 6, 174 56 Άλιμος
Τηλ.: 210 9919040 – Fax: 210 9910914
E-mail: iomathens@iom.int – Web site: www.iom.int

ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΣΑΠΦΟΥΣ 12, 10 553 Αθήνα
Τηλ.: 210 100100
E-mail: info@mdmgreece.gr
Web site: www.mdmgreece.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΩΝ

«Διοτίμα»

Νίκης 24, Σύνταγμα, Αθήνα
Τηλ.: 2103244380 – Φαξ: 210-3227706
E-mail: diotima@otenet.gr
Web site: www.genderissues.org.gr

ΔΙΚΤΥΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΣΟΛΩΜΟΥ 66, ΑΘΗΝΑ
Τηλ.: 210 9700814 , 2109700689
Fax: 210 7786800
E-mail: enow@otenet.gr – Web site: www.enow.gr

Η γραμμή ΣΟΣ «ΔΙΠΛΑ ΣΟΥ» κατά της σεξουαλικής απάτης στο τηλέφωνο **8001114400** και είναι χωρίς χρέωση και στο **210 7704574** (για κλήσεις από κινητό) για όλη την Ελλάδα

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ – ΑΡΣΙΣ

Δερινγύ 26 και Γ' Σεπτεμβρίου, 104 34 Αθήνα
Τηλ.: 210 8259880 – Fax: 210 8259880
E-mail: info@arsis.gr

PR.A.K.S.I.S – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ & ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στουρνάρη 57, 104 32 Αθήνα
Τηλ.: 210 5205200-4, 2310 556145
Fax: 210 5205201
E-mail: info@praksis.gr – Web site: www.praksis.gr

ΚΛΙΜΑΚΑ

Ευμολπίδων 30, Αθήνα
Τηλ.: 210 3417160-3 – Fax: 210 3417164
E-mail: central@klimaka.org.gr
Web site: www.klimaka.org.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ (ΚΕΔΕ)

Ρίζου Νερούλου 30, 11 141 Γαλάτσι
Τηλ.: 210 8011842 – Fax: 2102015920
E-mail: info@stop-trafficking.org
Web site: www.stop-trafficking.org

ΞΕΝΩΝΑΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τηλ.: 210 5244657 – Fax: 21052444562

ΞΕΝΩΝΑΣ «ΣΤΟΡΓΗ»

ΜΚΟ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ
Αγ. Ζώνης 91, 112 56 Αθήνα
Τηλ.: 210 5203031 – Fax: 210 2105203941
Web site: www.solidarity.gr

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Συγγρού 30, 546 30 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 517959, 210 523511

Fax: 210 2310 524071

E-mail: info@thes.kethi.gr – Web site: www.kethi.gr

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ – ΑΡΣΙΣ

Πτολεμαίων 35 & Συγγρού,

546 30 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 526150, 552813

Fax: 2310 526150, 552813

E-mail: infothes@arsis.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΚΑΚΟΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΚΑΘΒ)

Μοργκεντάου 9, 546 22 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 226403 – Fax: 2310 226403

E-mail: crtvt@hol.gr

Web site: www.koagapi.gr

52

ΠΑΤΡΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Κανακάρη 101B, 262 21 Πάτρα

Τηλ.: 2610 620059 – Fax: 2610 620803

E-mail: info@patra.kethi.gr – Web site: www.kethi.gr

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Θησέως 18A, 71201 Ηράκλειο

Τηλ.: 2810 341387, 333202

Fax: 28210 343778

E-mail: info@iraklio.kethi.gr – Web site: www.kethi.gr

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΘΥΜΑΤΩΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ (Ε.Κ.Υ.Θ.Κ.Κ.Α.)

Γ. Παπανδρέου 2 (Παλαιό Χατζηκώστα, Μώλος),

454 44 Ιωάννινα

Τηλ.: 26510 78810 – Fax: 26510 72378

Γραμμή SOS: 26510 33033

E-mail: cvme@ioa.forthnet.gr – Web site: www.cvme.gr

ΒΟΛΟΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Αναλήψεως 170, 382 21 Βόλος

Τηλ.: 24210 78218-9 – Fax: 24210 78219

E-mail: info@iraklio.kethi.gr

Web site: www.kethi.gr

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ – ΑΡΣΙΣ

Α. Γαζή 91 & Ρόζου, 383 33 Βόλος

Τηλ.: 24210 23110 – Fax: 24210 23110

E-mail: infovol@arsis.gr – Web site: www.arsis.gr

ΦΟΡΕΙΣ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, ΜΟΝΑΔΕΣ & ΜΚΟ (Π.Δ. 233/2003)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.

- Κέντρο Υποδοχής για τη Βία κατά των Γυναικών Αθήνας
- Κέντρο Υποδοχής για τη Βία κατά των Γυναικών Περιαιά

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Α) ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

1. Ίδρυμα Πρόνοιας Παιδιού «ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ» ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ, ΑΘΗΝΑ
2. ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ «ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ» Ν. ΣΜΥΡΝΗ, ΑΘΗΝΑ
3. «ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ», ΙΩΑΝΝΙΝΑ
4. «ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ», ΚΑΒΑΛΑ
5. ΝΕΑΠΟΛΗΣ, ΛΑΣΙΘΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
6. «ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ», ΜΑΓΝΗΣΙΑ
7. «ΑΓΙΑ ΟΛΓΑ», ΦΛΩΡΙΝΑ
8. ΘΗΛΕΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ, ΗΡΑΚΛΕΙΟ
9. ΑΡΡΕΝΩΝ ΛΑΜΙΑΣ, ΛΑΜΙΑ
10. ΠΑΠΑΦΕΙΟ Κ.Π.Μ. ΑΡΡΕΝΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ «Ο ΜΕΛΙΤΕΥΣ», ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
11. Θηλέων Ρόδου, ΡΟΔΟΣ

Β) ΑΝΑΡΡΩΤΗΡΙΟ ΠΕΝΤΕΛΗΣ, ΑΘΗΝΑ

Γ) ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ, ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗ, ΑΘΗΝΑ & ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Εθνικό Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας (ΕΚΑΚΒ)

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

ΣΤΕΓΕΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

1. Πρότυπη Στέγη Ανηλίκων Περιεσσού, ΑΘΗΝΑ
2. Στέγη «Καλού Ποιμένα», ΠΕΙΡΑΙΑΣ
3. Στέγη Ανηλίκων Βόλου, ΒΟΛΟΣ
4. Στέγη Ανηλίκων Ηρακλείου, ΗΡΑΚΛΕΙΟ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΙΜΕΠΟ)

Χάρητος 46B, 106 76 Αθήνα
Τηλ.: 210 7255385-8 – Fax: 210 7255389
E-mail: info@imepo.gr – Web site: www.imepo.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Λυκαβηττού 1, Αθήνα
Τηλ.: 210 3629842, 210 3639538
Fax: 210 3629842
E-mail: h.r.c.@netmade.ntua.gr

ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΝ

Καποδιστρίου 52, 10432 Αθήνα
τηλ.: 2105246646 – fax: 5247990
E-mail: icmcah@hellasnet.gr

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ

Σίνα 30, Αθήνα
Τηλ.: 210 3600628, 2310 286583
Fax: 210 3638016
E-mail: aigreece@compulink.gr
Web site: www.amnesty.gr

ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Ξενίας 15, Πλ. Μαβίλη, 115 27 Αθήνα
Τηλ.: 210 5200500 – Fax: 210 5200503
E-mail: info@msf.gr – Web site: www.msf.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΤΟΥ ΕΛΣΙΝΚΙ (ΕΠΣΕ)

Κωνσταντινουπόλεως 82, 60820 Αθήνα, Γλυκά Νερά
Τηλ.: 210 3472259, 210 6200120
Fax: 210 3426267
E-mail: office@greekhelsinki.gr

ΙΔΡΥΜΑ ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Λυκαβηττού 1Γ, 106 72 Αθήνα
Τηλ.: 210 3637455, 23010-613567
Fax: 210 3622454
E-mail: mfhr@ath.forthnet.gr

ΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ

Λυκαβηττού 9, 106 72 Αθήνα
Τηλ.: 210 3604967, 3646807
Fax: 210 3612273
E-mail: mrct@compulink.gr

ΚΑΡΙΤΑΣ ΕΛΛΑΣ

Καποδιστρίου 52, 104 32 Αθήνα
Τηλ.: 210 5247879, 5246637
Fax: 210 5247990
E-mail: caritas@groovy.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Λεμπέση 3, Μακρυγιάννη, 117 42 Αθήνα
Τηλ.: 210 9210 977
Fax: 210 9246 056
E-mail: info@kepad.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΥΗΣ

Ζωοδόχου Πηγής 3, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3818348 – Fax: 210 3818348
E-mail: Aksan5@hotmail.com

ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ, ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Ηριδανού 4Α, Αθήνα
Τηλ.: 210 7295926, 7238671 – Fax: 210 7295928
E-mail: kspmr-erp@otenet.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΑΣΠΙΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Λεμπέση 3, 117 42 Αθήνα
Τηλ.: 210 9853621 – Fax: 210 9853621

ΝΕΟΛΑΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Γόρτυνος 8, 112 54 Κ. Πατρίσια
Τηλ.: 210 2283077 – Fax: 210 2283077
E-mail: yregreece@hotmail.com

ΔΙΚΤΥΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Τσαμαδού 13, Αθήνα
Τηλ.: 210 3304901, 3813928
Fax: 210 3840390
E-mail: diktio@hol.gr

ACT UP

Νικηταρά 8-10, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 210 3305500
Web site: www.actup.gr

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Δρυός 1-3, 157 71 Αθήνα
Τηλ.: 210 7787193, 2310 409770
Fax: 210 7784 576
E-mail: info@antigone.gr
Web site: www.antigone.gr

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Σόλωνος 41, 10672 Αθήνα
Τηλ. 210 3626460
Fax: 210 3616236

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΟΡΕΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Ερεσσού 12, 106 80 Εξάρχεια
Τηλ. & Fax: 210 3644419
Web site: www.poreiagynaikon.gr

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ

Φερρών 18, Αθήνα
Τηλ.: 6934 773639
E-mail: womenmigrants@yahoo.gr

ΕΝΩΣΗ ΑΦΡΙΚΑΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Τηλ.: 6938 387351, 6948 118512
E-mail: africanwomen@yahoo.com

ΣΥΛΛΟΓΟΣ

«ΟΥΚΡΑΝΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»
E-mail: huth@otenet.gr

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

E-mail: basma@yahoo.gr

ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΑΣ

Ερεσσού 12, 11 253 Αθήνα
Τηλ. & Fax: 210 3644419

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΟΜΑΔΑ ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΣ

E-mail: aftoamyna@pathfinder.gr
Web site: http://homepages.pathfinder.gr/aftoamyna/

ΑΔΕΣΜΕΥΤΗ ΚΙΝΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ασκληπιού 109, 114 72 Αθήνα
Τηλ. 210 3628104
Fax: 210 3619287
E-mail: ginaika@otenet.gr

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Χατζηγιάννη Μέξη 5, 115 28 Αθήνα
Τηλ.: 210 7289767
Fax: 210 7289700
Web site: www.sinigoros.gr

« . . .

Δύο άνδρες μας συνόδευαν. Τρεφόμασταν μόνο με ψωμί και νερό. Περάσαμε μέσω της Πολωνίας, της Γερμανίας και της Ολλανδίας. Περάσαμε τα σύνορα της Πολωνίας, χωρίς προβλήματα, αλλά στα σύνορα της Γερμανίας μας είπαν να αφήσουμε το λεωφορείο και να διασχίζουμε τα σύνορα με τα πόδια, αργά τη νύχτα.
– Nadia, από την Ουκρανία στο Βέλγιο

Πουλήθηκα από τη Σερβία στην Αλβανία, από την Αλβανία στη Μακεδονία, από τη Μακεδονία στο Κόσσοβο.

Κάθε φορά που διέσχιζα τα σύνορα, ήμουν υπό τον έλεγχο ενός φρουρού που οπλοφορούσε.

Έπρεπε να είμαι σιωπηλή και να μην ζητάω βοήθεια.

– Mariia, από την Ουκρανία στη Γιουγκοσλαβία και το Κόσσοβο

Προσπαθούσα να καθαριστώ όσο πιο βαθιά μπορούσα.

– Irina, από την Ουκρανία στην Ιταλία

Η Tatia μου πρότεινε ξανά να πάω στη ντισκοτέκ με έναν άνδρα. Αφότου αρνήθηκα κάλεσε το φρουρό, ο οποίος με κτύπησε. Ακόμα και όταν το πρόσωπό μου ήταν με αίματα, με πήγαν στον πελάτη για να του προσφέρω σεξουαλικές υπηρεσίες.

Έτσι άρχισα την παραμονή μου στην Τουρκία, χωρίς να γνωρίζω τη γλώσσα, χωρίς να έχω έγγραφα ή χρήματα.

– Tatiana, από την Ουκρανία στην Τουρκία

Με κτυπούσαν στην κοιλιά και στο κεφάλι, αλλά ποτέ στο πρόσωπο, επειδή δεν ήθελαν να καταστρέψουν το εμπόρευμα. Μερικές φορές, με κλωτσούσαν στο στομάχι και στα πόδια.

– Oskana, από την Ουκρανία στην Ιταλία

Είπα στον Sascha: «Κοίτα, αν με αφήσεις να φύγω, θα πάω στην αστυνομία, αλλά δεν θα πω τίποτα για σένα». Μου είπε: «εάν πας στην αστυνομία, θα σε βάλουν στη φυλακή».

– Katerina, από την Ουκρανία στο Ηνωμένο Βασίλειο

. . . »

σύνπραξις
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ

Το Έργο εντάσσεται στο Υποπρόγραμμα 1 «Απασχολσιμότητα», Μέτρο 1.1 της Κοινωνικής Πρωτοβουλίας EQUAL και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

